

ТОТКО НАЙДЕНОВ

**СЪДЕБНИТЕ
ЛЕКАРИ
РАЗКАЗВАТ**

ТОТКО НАЙДЕНОВ СЪДЕБНИТЕ ЛЕКАРИ РАЗКАЗВАТ

chitanka.info

Д-р Тотко Найденов е роден на 23 март 1948 г. в Ямбол. Женен е за д-р Петрунка Стоянова, с която имат четири деца. Има две висши образования — хуманна медицина и журналистика. Лекар, журналист, общественик, той е специалист по социална медицина и организация на здравеопазването, създател и главен секретар на най-масовото здравно неправителствено сдружение Национален Алианс „Живот за България“, в което членуват почти всички национални консултанти.

Главен редактор на съсловния вестник „Български лекар“, д-р Найденов е създател и на професионалния им празник — Деня на българския лекар, на Националния ден на спасението, Белиновия симпозиум по УНГ болести, Чиловите дни, както и на най-високото професионално-съсловно звание „Лекар на България“. Автор е на десетки публицистични книги, между които „Аз, Лекарят“, „Съдебните лекари разказват“, „Защо и как се самоубива българинът“, „Любовни лекарски истории“, „Учуден от живота“ и др.

ПРЕДГОВОР

С тази книга направих опит, от една страна, да надникна в професията на съдебния лекар, да разкрия ролята и мястото му в откриването на престъпника, когато се установяват причините при внезапна, скоропостижна или странна, загадъчна смърт. Някои от описаните случаи нямат пряка връзка с тази професия (оттук идва и разминаването на заглавието с част от общото повествование). Но това бе другата страна на творческата ми задача — да се докосна до предпоставките, които подтикват човек да посегне към собствения си живот или да извърши най-страшното злодеяние — убийството. И едното, и другото са престъпления към света, към природата, към нацията.

Историите, които описвам, са взети от съдебномедицинската практика, без никакви украшения или добавки и ако прозвучат някак криминално или невероятно, за това не нося вина: те са действителни.

Постарах се да не бъде нравоучителен. Никой не обича да го наставляват. На места обаче не съумях да се сдържа и се поддадох на чувствата си, изтървах перото (колкото и да ми се искаше то да бъде безпристрастно) в хлъзгавите коловози на съждения, оценки и авторски позиции. Но вярвам, че становището на всички нас по отношение на убийството, самоубийството, насилието, злодейството е еднакво ясно и категорично: те не бива да се допускат в нашето общество!

В нашата публицистика и криминална литература съдебните лекари остават, струва ми се, малко или повече в сянка в сравнение с другите дейци на „тихия фронт“, с които те професионално са задължени да сътрудничат. А творческото взаимодействие между съдебния лекар и следователя-криминолог има съществено, често пъти решаващо значение за разкриването на престъпника, както и за заключението, дали смъртта е настъпила вследствие на убийство, самоубийство или нещастен случай. Това заключение — професионално аргументирано — е решаващо за продължаването или

спирането на следствието, за правилното насочване към предполагаемия престъпник. Нерядко съдебният лекар има съществен принос за крайния резултат. В други случаи той само насочва следователя. Но винаги му оказва действена помощ.

Професията на съдебния лекар е неразривно свързана със смъртта. Това значи — и с живота. Твърдението ми не е парадоксално — смъртта е необходима биологическа реалност. Без смърт, няма живот. Но животът, независимо дали е наш, или чужд, принадлежи на тази, която го е дала — природата-майка. И само тя има право да го прекъсва. Смъртта е неизбежна. За всеки от нас поотделно тя е най-голямата, непоправимата трагедия. Но тя трябва да идва по реда си, физиологически или от болест, и никога безсмислено, нелепо или насилствено.

Историите, описани тук, са и едно предупреждение към ония, за които човешкият живот няма никаква стойност и те с лека ръка биха посегнали да го отнемат. Предупреждение, защото почти няма неразкрит престъпник. Заслугата за това се пада предимно на органите на МВР и следователите.

Но до голяма степен — и на съдебните лекари.

И ТРИ БЕЛЕЖКИ:

1. В тези действителни случаи измислени са само имената.

2. При написването на тези страници съм ползвал като научна литература „Учебника по съдебна медицина“ на проф. Марко Марков, както и „Ръководството за практически упражнения по съдебна медицина“ на проф. Ст. Раданов, доц. Г. Цеков, д-р И. Цветков, д-р И. Калчев, доц. И. Йовчев и доц. В. Кънчев.

3. Ценна помощ със свои разкази от практиката си ми оказаха неколцина съдебни лекари и най-вече доц. д-р Васил Кънчев, к. м. н., ръководител на Катедрата по съдебна медицина при ВМИ — Пловдив, и д-р Йордан Калчев, к. м. н., главен асистент в Катедрата по съдебна медицина при Научния медико-биологичен институт на Медицинската академия — София, когото определям за консултант на тази книга. На тези съдебни лекари, както и на проф. Иван Попвасилев изказвам своята благодарност за ценните данни и напътствия в начинанието, плод на което са настоящите страници.

Декември, 1986 г.

СЪДЕБНИЯТ ЛЕКАР: ОПИТ ЗА ПОРТРЕТ

Не съм бил съдебен лекар, но тази малко странна специалност винаги ме е привличала и възхищавала. Преди всичко — заради високата ерудиция, която всеки съдебен лекар непременно притежава.

За него се пише и говори съвсем рядко. А той не е обикновен медик. Той не брани човешкия живот от опасни инфекции, страдания и смърт. Не поставя диагнози, не лекува, нито предпазва от болести или предрича изхода им. Неговият работен обект са човешкият труп и нанесените телесни увреждания. Дейността му е свързана най-вече със смъртта — с внезапната, необяснимата, с дошлата ненадейно и незнайно откъде черна смърт. Къде е причината за нея, кой я е изпратил — нелепата случайност, злополучното невнимание или престъпна ръка?

Това е най-честият въпрос, на който съдебният медик трябва да отговори. На пръв поглед тук няма нищо от благородството и героизма на хирурга, педиатъра, интерниста, инфекциониста, акушер-гинеколога. Ала съдебният лекар трябва да има стабилни познания не само по патологоанатомия и съдебна медицина, но и по вътрешни болести, акушерство и гинекология, педиатрия, токсикология, микробиология, психиатрия и психология, логика, право, криминология и пр. От заключението му често пъти зависи съдбата на заподозрян човек, разкриването на злодей или оневиняването на неправилно обвинен. Затова той трябва да действа бързо и компетентно, да дава обосновани, научно и логично издържани заключения. И винаги, винаги, да остава верен на човешката и професионалната си съвест.

И така е от векове, от хилядолетия. Някои биха помислили, че съдебната медицина е съвременна наука. Всъщност тя води началото си от своя всепризнат баща — богоравния Хипократ. По-късно (и сигурно независимо от него) китайски медици са издавали ръководства по съдебна медицина още в VI, а по-късно и в X век от новата ера. Първите съдебномедицински аутопсии в Европа, са извършени (с

държавно разрешение) през 1687 г. в германския град Вюртемберг. А с Войнския указ (1716 г.) Петър Първи узаконява съдебномедицинската експертиза при насилствена смърт.

Първият българин съдебен лекар е д-р Георги Атанасович (1822–1891 г.), родом от Свищов. Завършил медицина в Париж, той е практикувал само в Букурещ, където дълги години е подпредседател на румънското научно медицинско дружество.

През 1883 г. Медицинският съвет на Княжество България съставя „Правилник за ръководство на лекарите при оглед и освидетелствуване на мъртви тела“. Със създаването на първия български Медицински факултет (1917 г.) се обособяват и Институтът и Катедрата по съдебна медицина, ръководени от проф. д-р Атанас Теодоров (1872–1956 г.). Днес съдебни медици има във всеки окръжен град.

В ранна утрин в двора на жилищна кооперация е намерен труп на млад човек. Главата му е смазана, обезобразена, тялото — изпотрошено. Основният въпрос, който веднага възниква, е: жив ли е бил, когато е паднал отвисоко, или мъртъв? Протоколът от аутопсията сухо отбелязва наблюденията на съдебния медик — ала именно те дават отговор на въпроса:

„Смъртта се дължи на несъвместима с живота открита тежка черепно-мозъчна травма. Смъртта е настъпила бързо и е била неизбежна. Всички телесни повреди се дължат на действието на твърди тъпи предмети със значителна сила и съответстват на уврежданията, получени при падане отвисоко. За падане отвисоко говори и характерното циркулярно счупване на черепа около големия тилен отвор с вклиняване на гръбначния стълб в черепната кухина. Първичният контакт на падащото тяло с терена е осъществен в теменната част на главата, при което са се получили тежките увреждания на черепа и мозъка. Наличността на добре изразени кръвонасядания по меките черепни обвивки и особено в междуребрена мускулатура около счупените ребра говори за прижизненост на получените увреждания.“

Дали човекът се е самоубил, паднал случайно или някой го е хвърлил отгоре — това вече е работа на оперативния работник. Но

съдебният лекар е дал своето заключение — преди да политне към земята, човекът е бил жив и неувреден.

Възможно е да прозвучи неприятно за немедиците, но се изкушавам да цитирам още един съдебномедицински протокол, който убедително подчертава строгата взискателност и неотклонната точност на съдебните лекари, тяхната наблюдателност и педантичност в проучването на фактологията и в тълкуването ѝ, за да дадат накрая правдивото заключение:

„При огледа и аутопсията върху трупа на И. Д., 45-годишен, се установиха: три прободно-прорезни наранявания в лявата гръдна половина на гръдния кош; прободно-прорезни наранявания на сърцето; кръвоизлив в лявата гръдна половина (1500 мл); обезкървяване на трупа; обилно зацапване на дрехите с кръв и пръски, които имат вертикално разположение на струйките; алкохол в кръвта и урината. Смъртта на И. Д. се дължи на остра кръвозагуба, развила се вследствие прободно-прорезните наранявания на сърцето. Тя е настъпила сравнително бързо и е била неизбежна. Трите прободно-прорезни наранявания са причинени от нож с широк гръб, което личи от формата на кожните рани и раневите им канали. Този нож е имал ширина на острието (режещата част) на разстояние 14 см от върха му не по-голяма от 3,5 см. Представеният нож за изследване на случая се изключва като възможно оръжие за причиняване на конкретните рани, поради значително по-голямата ширина на острието (4,5 см). Вертикалното разположение на капките и струйките кръв по дрехите на И. Д. показва, че в момента на нараняването той е бил в право или седнало положение, т.е. с изправена част на тялото от таза нагоре. Посоката на раневите канали показва, че нараняванията са причинени с посока на движещото се оръжие отпред назад, малко от ляво на дясно и леко от горе на долу. При такова направление на раневите канали нападателят е бил лице срещу лице или малко вляво от жертвата.

На И. Д. са нанесени три удара. След нараняванията той е могъл да извърши активни движения (да извърви известно разстояние, да говори и да окаже някаква съпротива) за ограничено време. Пострадалият е консумирал алкохол. Тази концентрация на алкохол в кръвта отговаря на тежка степен на алкохолно опиване.“

Оттук нататък за следователя и оперативния работник пътят до престъпника е значително улеснен.

В подлеза на черноморски град е намерен трупът на едър, пълен човек, паднал по лице върху стълбите, облян в кърви. Разбити са лицевите и челните кости. Внимателно сравняват ръбовете на нараняванията със стъпалата. Съвпадат. Значи мъжът не е ударен с тежък предмет, смъртта е настъпила вследствие сгромолясването му върху стъпалата. Но как е станало това — сам ли е паднал, или някой го е убил (дори и неумишлено), блъскайки го в гърба, когато е слизал?

Отговорът на въпроса е от изключително значение. Съдебните лекари сериозно се затрудняват. Аутопсията разкрива допълнителни увреждания — счупени са (отзад) две ребра: първото и второто. Този факт е в подкрепа на версията за убийство — престъпникът е ударил жертвата си в гърба и така е предизвикал фаталното падане. Но ето и контрааргумент: с какво точно е нанесен ударът, след като няма никакви следи нито по тънкото лятно сако, нито по кожата на гърба? Защото да се счупят с еднократен удар две ребра, при това на пълен, масивен мъж, са необходими страхотна сила и твърд предмет.

Другата допълнителна патологоанатомична находка е дисторзиото (разтягане) на лявата глезенна става. Това дава отговор на всичко. И надделява втората версия: смъртта е настъпила вследствие нещастен случай. Човекът просто е стъпил накриво и с цялата си 110-килограмова маса се е стоварил върху лицето си. Тънките предни черепни кости са се разбили. А гръбначният стълб, огънал се под тежестта на тялото, е предал усилиято си върху намиращите се най-близо до главата късички горни ребра и ги е пречупил.

Много чести са случаите, когато острата наблюдателност на съдебния медик — и единствено тя! — може да реши има ли убийство, или става въпрос за нещастен случай.

Още докато пътувал с военната джипка към поделението, където станало произшествието, съдебният лекар бил уверяван от придружаващия го офицер, че случаят е съвсем ясен.

Описал обстоятелствата. Преди три дни, вечерта, войниците се разхождали по плаца в очакване на проверката. Изведнъж един от тях извикал и се хванал за рамото. Куртката му бързо се напоила с кръв. Настанала суматоха. Не видели кой го е ударил. Фелдшерът на поделението превързал раната и отвел момчето в районната болница. Дежурният хирург намерил цепковидна прободна раничка на лявото рамо, от която изтичала струйка кръв. Почистил я още веднъж, превързал я и поставил пациента на легло. Нищо повече... На другия ден установил само леко пребледняване. И понеже имал спешни операции, повече не се спрял при него. На въпроса на командира, с какво е наранен войникът, му отговорил: „Най-вероятно с отвертка“. Мотивирал се с ръбовете на раничката: те не били остри (както с нож), нито кръгли (както от куршум).

Вечерта младежът внезапно починал...

— Но убиецът вече е задържан! — уверявал офицерът съдебния лекар. — Един от старите войници — много буйно момче. В раницата му бе намерена отвертка. Сигурно с нея е извършил убийството.

Първото, което направило впечатление на съдебния медик, когато влязъл в моргата, била изключителната бледност на трупа.

— Не може да е убит с отвертка! — спонтанно извикал той. — Това е огнестрелно нараняване.

Лекарите, дошли тук, за да присъстват на аутопсията, не скрили учудването си. Не се виждало никакво изходно отвърстие. Намесил се и офицерът:

— Но в казармата нея вечер никой не е стрелял, нито пък е чул изстрел.

Съдебният лекар не настоял повече, започнал аутопсията. Убеждението, че в мъртвото тяло има куршум, не го напускало. Трябвало да го намери. Още повече, че от това зависела съдбата и на един обвинен в убийство младеж.

След дълго търсене открил парченцето олово — дълбоко в белия дроб... Мълчаливо го подал на следователя-полковник.

Тръгнали заедно с офицера към казармата. По пътя разсъждавали за случая.

— Раната на убития е такава, каквато се получава, когато куршумът достига тялото, вече почти изгубил силата си — говорел лекарят. — Тоест, изстрелът е даден отдалече. Тогава куршумът само

разцепва кожата и прониква навътре, без да има мощта да излезе. В този случай оловото е разкъсало подключичната вена и е заседнало в белодробната тъкан. От съда, вече с разрушена цялост, постепенно е текла кръв, която се е събирала в гръдната кухина. Именно на обилния вътрешен кръвоизлив се е дължала странната бледност на момчето, която е забелязал и хирургът, но не ѝ обърнал внимание, сигурно поради недостатъчна опитност. Лош шанс за момчето...

После всичко се изяснило. Командирът на полка рапортувал пред следователя, че „убиецът“ е задържан, посочил и „вещественото доказателство“ — отвертката — и изказал предположение, че младежът, тъй упорито непризнаващ „вината“ си, ще разкаже истината на опитния юрист. Полковникът обаче разпоредил да освободят момъка.

Необходими му били само няколко часа, за да се добере до причината за смъртта на войника.

Редник от състава на наряда, даващ караул на секретен пост (на разстояние 5 километра от казармата), нея вечер прострелял автомата си напосоки. Съдбоносният, фатален куршум, отлетял толкова надалеч, го направил неволен убиец...

Пусто и голо било полето наоколо. Мъртви и вледенени лежали две момченца. Невинни, чисти деца, които и на пеперудите не могат да сторят нищо. Кой ли злодей ги е погубил?

Нищо не убягнало от внимателния поглед на съдебния лекар. Заедно със следователя той се вглеждал във всеки детайл, във всяка гънчица. А разликата между състоянието и разположението на двата трупа била несъмнена и очебийна. Русичкото момченце било разсъблечено. Захвърлено под шипковия храст, то лежало по очи. Сплъстената му прашна коса тъмнеела от спечената кръв. Мургавото дете изглеждало като заспало. Косицата му била сресана, още неувяхнало венче от полски цветя покривало челцето, ръчичките били грижливо кръстосани върху корема.

Нищо друго не правело впечатление. Никакви следи около мястото на престъплението не насочвали към убиеца. Най-близкото село се намирало на около 3 километра. Каква е гаранцията, че той е именно от там?

Бързо установили самоличността на децата — те били от същото това недалечно селце. Нямали врагове — та кой и защо би могъл да мрази две десетгодишни момчета? Родителите им били кротки, трудолюбиви хора — и на тях за какво да се отмъщава? Следствието се заплитало безнадеждно.

Тогава съдебният лекар казал:

— Търсете епилептик!

Оперативният работник се запътил към дома на единственият в селото човек, страдащ от „свещената болест“ (местният лекар веднага го посочил). Едва прекрачил прага — и епилептикът паднал на колене:

— Милост! Сгрехих!

— Разкажете как стана всичко — прекъснал го оперативният работник. — Милост ще просите от съда.

Епилептикът не се бавил. След като си поплакал, започнал:

— Отивах в гората за гъби. В полето срещнах две съседски деца — Ванчо и Митко. Ванчо почна да ме дразни. Той много обичаше да ме ядосва. Развика се насреща ми: „Лудият Гошо мирише лошо!“ Ядосах се, подгоних го, но той бягаше по-бързо. Тогава го замерих с камък, камъкът го удари по главата и Ванчо падна. Митко, като видя всичко, започна да плаче. За да не ме издаде, убих и него. После си помислих, че той умря невинен. Трябваше да му поискам прошка. Вчесах му косите, почистих го от кръвта, изплетох му венче от цветя и го сложих на челото му, а ръцете кръстосах отпред — да е готов за погребението. Лошото дете Ванчо разсъблякох нарочно — той бе виновен за смъртта и на другото, доброто дете. Ванчовият труп подхвърлих под шипката — да го бодат бодлите.

Епилептикът веднага бил задържан. Съдебният медик обяснил мотивите за своето разкритие:

— Епилептиците са с болестно изменен характер. За тях се знае, че са обстоятелствени при разговор, натрапчиви и прилепчиви към другите хора, дори и да са съвсем непознати, угодливи и венцехвални. Те проявяват и склонност към ритуалничене, показност, маниерничене. Както е в случая: убитото „добро“ дете Митко е нагласено като за християнско погребение. Затова реших, че престъплението е дело на човек с характеропатия. Оттук ми хрумна мисълта да търсим епилептик.

Съдебният лекар непременно трябва да бъде ориентиран и по другите медицински специалности. Но да бъде добър психиатър и проницателен психолог — това е задължително...

Ако трябва да се охарактеризира само с една дума професията на съдебния лекар, то тя е наблюдателност. Естествено, нужни са и много други качества, върху които вече говорих: хладнокръвие, ерудиция, съобразителност, логичност. Наблюдателността обаче има първенстваща роля.

Край един труп намират окървавен нож, широк 24 мм. Отвърстието на раната е още по-голямо — 30 мм. С други думи — има предпоставки да се приеме, че убийството (извършено с един-единствен удар в сърдечната област) е станало именно с този нож. Обвинението веднага е насочено към неговия притежател, въпреки че той категорично отрича. При аутопсията обаче съдебният лекар категорично отбелязва, че процепът на пронизаното, стоящо пред сърцето ребро, е широко 16 мм. Следователно ножът може да е бил и по-тесен, но в никакъв случай — по-широк от процепа. Повторното щателно претърсване около лобното място дава резултат — открит е друг нож, също, окървавен, но доста по-тесен от първия — 13 мм. Нишката, дадена от съдебния лекар на оперативния работник, довежда до други следи — чрез този нож се достига и до истинския престъпник.

С примерите може да се продължава дълго. Съдебният лекар е, така да се каже, дясната ръка на оперативните работници и на следователите при всяко убийство. Съдебният лекар ще отхвърли или ще потвърди обвинението в бащинство, в изнасилване, в побой.

Наглед неговата професия е прозаична. Наистина, каква лиричност или романтика може да се открие в търсенето на престъпника, в проучването на смъртта, в работата над трупа?...

Ала тя, професията на съдебния лекар, винаги ще бъде нужна.

Животът я налага...

ОТЕЛО ОЩЕ ЖИВЕЕ...

Има ли място за ревността в съвременния свят? Неотделима ли е тя от любовта? Нужна ли е за съществуването ѝ, или е излишна, полезна, вредна? И каква позиция да заемеш към ревността: да я осъдиш или да я оправдаеш? Безкрайно труден въпрос. Защото мнозина от нас ще признаят (поне в себе си), че и те самите са разигравали сцени на ревност или, най-малкото, езичето ѝ е клъввало душите им...

В едно съм сигурен, че няма да срещна възражения: ревността не може да се преглътне като таблетка, да се изреже като брадавица. Колкото и да ни е мъчно, трябва да си признаем: ужасно жилава е... Мисля, че това е един от най-трудно изкоренените плевели в човешкия характер. С всичко друго можеш да се справиш, когато се заемеш да прочистваш собствената ливада на душата си: и с лошотията, и със скъперничеството, и с егоизма. Ревността ще ти се опира до старини...

Нужна или излишна, ревността таи в себе си много опасности: психически тормоз и физическо насилие, разбиване на семейството, на спокойствието, на съня, на трудоспособността. С други думи — най-типичното ѝ проявление е посегателството върху човешката личност, мащането на душата. И на чуждата, а на своята собствена...

А понякога, за жалост, стига до престъплението...

Всеки емоционален изблик, колкото и странни да са подбудите му за страничния наблюдател, може да бъде разбран, да бъде подминат със снизхождение или да получи съчувствие. Но когато цената му е нечий живот, тогава нищо не може да оневини слабохарактерния, да оправдае невъздържания, да благослови умопомрачения.

Подбудител към убийство може да се яви и ревността. Отело не е единствен... Той живее, за огромно съжаление, и днес.

Ревността... Какво представлява тя, какви мотиви я зараждат: болезнено развитото чувство за собственост, прищявката, капризът, тираничните наклонности? И защо не изчезва в нашия компютърно-ракетен век?

Едва ли някой ще успее да разбуди същността ѝ докрай. Тежък данък ѝ плащат сигурно милиони хора.

Дори и кръвен...

Действието се развива в тиха лятна нощ. То си има и неизбежната предистория.

Години наред счетоводителят Борис и учителката Минка съжителстват при нескончаеми свади и пререкания. Бракът им е труден, мъчителен. Причината: болезнената ревност на Борис. Наистина болезнена. Той редовно проследява Минка, дебне я край училището в очакване да я види с „любовника“ ѝ, а при най-малкото ѝ закъснение от работа вдига скандали. На Минка абсолютно са забранени гримирането, модните прически и облекла, екскурзиите, ресторантите, разговорите с мъже (включително и с колегите), дори и гледането на любовни филми по телевизията (те могат да възбудят в нея желание за прелюбодеяние, според „логиката“ на Борис...). Отначало жената е покорна. Може би причината за раболепието ѝ е в това, че е бездетна. Но положението не се променя и след като осиновяват момиченце. Борис от ден на ден става все по-лош, по-нетърпим. Докато във фаталната юлска нощ чашата на Милкиното търпение прелива.

Причината за поредния скандал са новите обувки, които си е купила. Старите са износени, излющени. Колкото и да е свикнала с противните свади, учителката не издържа: какво престъпно е извършила? И изкрещява:

— Стига! До тук! Ние трябва да се разведем!

Борис е шокиран. Изненадата от неочакваната съпротива на досега покорната съпруга прераства в ярост: значи тя желае да се разведат? Следователно си има... приятел, за когото после ще се омъжи. Ревнивецът не вижда нищо „по-логично“ от подобно заключение. И червената пелена на необузdana злоба и омраза се спуска пред очите му. Напразно пищи, вкопчила се в крака му, дъщеричката. Напразно пада на колене и разкаялата се Минка, ужасена от досега невиждания зверски блясък в очите му. Борис е неудържим. Кухненският нож се забива в корема на примрялата жена — един път, втори, трети. Следващата „мишена“ е сърцето, после шията, пак коремът. (На аутопсията съдебният медик изброява 17 дълбоки прорезно-прободни рани, почти всяка от които е смъртоносна.)

Когато в дома нахлуват съседите, всичко е свършено: Минка се е сгърчила бездиханна на пода. Детето, цялото опръскано с кръв, ридае над трупа.

Втурват се към убиеца. Той захвърля ножа, побягва и се затваря в мазето. Тук нагълтва шепичка миша отрова... От разкаяние? Или от страх пред възмездието? Най-вероятната причина е втората. Ревнивецът неизбежно е и страхливец в случаите, когато трябва да отговаря за мерзостта си. Това убедително се потвърждава след десетина минути. Пристигнала е линейката на „Бърза помощ“. И Борис сам излиза от убежището си — не защото се е разкажал, а за да умолява лекаря, надвесил се над трупа на убитата жена:

— Докторе, взел съм миша отрова. Докторе, спаси ме!

Мил му е животецът. Собственият...

Борис не се трогва от ужасното престъпление, което току-що е извършил, нито от вцепенения поглед на ужасеното дете. Той хленчи за съществуващият си. „Спасете ме, спасете ме, милички!“ — умолява той лекаря и шофьора. И сам, преди още да са внесли носилката с трупа, се вмъква в линейката. Същото изрича и пред дежурния медик в отделениято за интензивна терапия: „Спасете ме, докторе, аз не съм лош човек!“...

Лекарите без затруднение спасяват живота на Борис — погълнатата миша отрова е в минимално количество. Няколко месеца по-късно, пред съда, Борис се разкайва за стореното. Но веднага бърза да отправи към съдията призив за милосърдие и снизхождение: „Бях афектиран. Простете ми! Помислете за детето — остана без майка, сега как ще живее и без баща? Кой ще се грижи за сирачето? Стига една смърт в семейството...“

И нито дума за вината си, нито вопъл на скръб по съпругата, която собственоръчно, по особено мъчителен начин е погубил.

Съдът произнася най-тежкото, но и най-справедливото решение.

Тази драматична история прилича на Шекспирова драма поне по труповите. Защото наскоро след като убиецът получава заслуженото възмездие, момиченцето угасва от остра левкоза, придобита — твърде вероятно — от преживяния ужас. Една недостойна човешка слабост, която би трябвало да бъде зачислена към номенклатурата на болестите — ревността — взема поредния си данък. Този път — страшен: кървав.

Тази история е подобна на предишната. Тя е сътворена, за жалост, не от фантазията на разказвач, а отново от ревността.

Историята започва с лека кола. Нищо чудно — каруците отдавна вече не са семейното транспортно средство. Колата обаче не е използвана за обикновена разходка до язовира, както е обещавал Панко на съпругата си. Той предварително си е наумил: да я отведе до пустото място и там „по мъжки“ да ѝ потърси сметка за поредната изневяра.

Изневяра тук наистина има — тя е „консумирана“ и призната... Ревността в такива моменти ще се прояви безспорно с далеч по-голямо основание.

Не вярвам да има мъж, на който да е приятно да узнае, че жена му се е отдала на друг... В тази област сме прекалено раними... Ала доказаната или призната изневяра не е оправдание, нито мотив за зверска физическа „разправа“. За развод — може би да. Но не и за побой. А категорично не — за убийство...

Предварителните намерения на Панко били да сплаши невярната си съпруга... Спират до брега на язовира. Вместо да стъкне огън за свинските шишчета, техникът пристъпва с яки, стиснати юмруци към крехката жена. Притисната от фактите, тя не се и опитва да отрича: била е с колега в апартамента му... Отдала му се е... и това не ѝ е за първи път... Съгрешила е. В признанията си стига докрай — спомня си и други свои похождения. Има и основания, изтъква му ги: той съвсем не я впечатлява нощем... Ако не може да ѝ прости, ще се разведат. Няма какво толкова да загубят — без деца са, без претенции ще бъде и към имуществото. Панко е на същото мнение: техният съвместен съпружески живот е просто едно недоразумение. Но заради стъпканата си мъжка чест той трябва, все пак, да ѝ „плати“...

И замахва с все сили... Коровият пестник смазва носа на Лилия. Изхрущаването на костта, шурналата кръв, пронизителните викове не трогват техника. Той е ожесточен от признатите грехове. Мълниеносно обсипва с още няколко крошета главата на съпругата си.

Едва след като Лилия се просва безжизнено пред ладата, Панко се изплашва. Първото, което му минава през ума, е да хвърли трупа в язовира. После съобразява: съседите са ги забелязали, когато са

излезли с колата. Веднага взема друго решение, и то изглежда в замътеното му съзнание най-правилното. Полага трупа отзад на седалката и с бясна скорост потегля към окръжната поликлиника.

Струпалите се пред хирургическия кабинет хора с уплаха се отдръпват: насреща им, понесъл на ръце бездиханна жена, се е втурнал огромен окървавен мъж. Отварят му вратата и той нахълтва при хирурга. Ридае: „Спасете я! Падна от скалите при язовира. Спасете я!“

Спасява се жив човек. А Лилия е труп. Панко настоява за смъртен акт, както му е редът. Но в случая заключението по закон трябва да се даде от съдебен лекар...

Истината се разкрива бързо. Опитен е дошлият медик: какво ще да е това толкова „тежко падане“, довело до смърт, при което няма никакви други фрактури, травми и дори охлузвания по трупа, освен по лицевата част на черепа?

Следователят е улеснен. След напразни отричания, Панко прави пълни признания.

После, в съда, моли за милост: бил превъзбуден, затова не можел да се контролира. И още: никой мъж не би понесъл безучастно, спокойно разкритието, че е рогоносец.

Изневяратата... Тя е тема на толкова много клюки, разкази, романи, драми, филми. Тя е на първо място (поне в нашата страна) като повод за развод. Но по-интригуващото при това „деяние“ е поведението на измамения брачен партньор. Именно тогава ще проличи менталитетът му, ще се покаже характерът, ще се изявят възпитанието, мирогледът, цялата му същност.

Постъпките ни в този единствен човешки живот също би трябвало да бъдат човешки... Това ще рече — винаги да се ръководят от разум и да се обуздават от позабравеното (поне като понятие) милосърдие.

То не трябва да ни напуска дори и при толкова силни сътресения като разкриването на изневяра.

Стефан не живее добре с жена си Катя. Причината е банална: прекомерната болестно извратена ревност на съпруга. Той панически се бои от евентуална изневяра. Твърди, че не би я понесъл. А Катя съвсем няма подобни намерения. В началото на съпружеския им живот

е уверена, че Стефан ще улегне, ще се убеди в нейната вяност, ще спре да я тормози. Но ден след ден, година след година Стефан засилва подозренията си, а оттам — и издевателствата над невинната жена. Започва да я причаква след работно време, да я следи — с кого приказва, кому се усмихва. Познати до болка прийоми на ревнивците... Не я оставя на мира и вкъщи. Първото му дело, след като Катя се прибере, е да се нахвърли отгоре ѝ, да я разсъблече и... да я души като захлистял се палаш, търсейки... обонятелна „следа“ от наскоро отминало обладаване...

Не е трудно да се предположи какво е изпитвала Катя в подобни моменти, повтарящи се почти всеки ден. Която и жена да е на нейното място, би се отвратила от подобен несправедлив и жесток съпруг, би се настроила срещу него. Отдавна е изгубила обичта си. Нещо повече — терорът, подозренията, униженията, наслагвани непрестанно, дават най-неочаквани резултати. Катя решава: така и така я ревнуват, подозират и тормозят — поне да има защо... Катя стига до извода, че е „принудена“ да изневери...

Първоначалното ѝ намерение е да го направи само веднъж, „за отмъщение“. Харесва ѝ — човекът е всеотдаен, мил, внимателен. Увелича се, дори се влюбва. Не спира, въпреки възможните рискове. Може би и Стефан забелязва промяната в поведението ѝ, защото става още по-деспотичен, по-мнителен. На жестокостта Катя отговаря с поредното усамотяване с любовника си. Но страхът остава. С години трупан на пластове в душата ѝ, той набъбва след всяко ново отдаване, след всеки скандал на Стефан. Страхът, който е в състояние да замъгли и най-здравата мисъл, и най-трезвото съзнание.

Любовниците не се срещат твърде често. Няма големи възможности, крадат минути в работно време, за да се усамотяват в една крайградска вила. Докато веднъж не ги проследява не друг, а самият Стефан...

И ето я злокобната нощ на „равносметката“. Още не хлопнала вратата зад гърба си, Катя е здраво сграбена за косата... „Видях те! Пипнах те! Сега ще ми платиш!“ — тържествува Стефан. Именно тържествува — защото е доказал правотата на съмненията си. Следва закана, слушана толкова пъти, но вече с реалните изгледи да бъде изпълнена: „Сега ще те убия!“

Пръстите се затягат все по-здраво около тънката шия, докато на Катя ѝ причернява пред очите. После ѝ казва: „Ще ми слугуваш тази вечер. Гола. Докато реша какво да те правя...“

Сцената наподобява маниерите на отоманските бейове. Унижението на Катя е достигнало крайния предел: съвсем гола, тя слага масата. „Ще ми налееш уиски! — крещи Стефан. — Пък после, като си пийна, ще те довърша...“

Бутилката с уиски се намира в кухненския бюфет. Но Катя първо посяга под мивката, където се намира дамаджанката с токсичния инсектициден препарат „Е 605 форте“^[1], с който Стефан пръска овошките в двора...

Не трепва ръката на Катя, когато налива в кристалната чаша отровата. Напълва я до половината. Долива с уиски...

Стефан гаврътва чашата, премлясква, замезва и не престава да се заканва. Докато говорът му се завалва, дишането става хрипливо, гласът прекъсва.

И замлъква...

„Ще ме убиеш ти, ще ме убиеш! — все още се заканва наум Катя, цялата разтреперана от напрежението. — Няма да ти се дам! И на мене ми се живее!“

Тя ще живее. Но не и Стефан. Изведнъж Катя идва на себе си, осъзнава какво е извършила, какво я очаква — подвеждане под отговорност, съд, лишаване от свобода за дълги години. А може би и нещо по-лошо... Защо да го допуска?

Звъни до „Бърза помощ“. Лекарят пристига навреме — колкото тя да се облече и да измие страшната чаша. Ридае: „Както си ядеше, извика, хвана се за сърцето и посиня...“

„Морт субита“ (внезапна смърт) — е заключението на дежурния лекар. Най-вероятно причинена от инфаркт.

Не това е мнението на съдебния медик. Защото при аутопсията на Стефан той намира остър оток на белите дробове и на мозъка, както и леко разяждане на стомашната лигавица, която е с бледокафеникав оттенък. Странна оцветка. Още по-загадъчна е миризмата, която издава стомашното съдържание: на чесън и бензин.

Допълнителното химично изследване на стомаха, тънкото черво и урината категорично доказва наличието на диметилестери на паранитротиофосфорната киселина...

И Катя трябва да отговаря пред закона за своето деяние...

Признава всичко. Твърди, че е била принудена да извърши убийството, за да не бъде убита самата тя. С други думи — наляла е отровата с цел самоотбрана. Като подтик изтъква страха си.

Страхът, рожба на болезнената Стефанова ревност...

Ревността понякога е само едно дълго потуляно мъчение, една душевна тегоба, която външно не се извява до края на житейските дни. Друг път е внезапно проявена слабост, мимолетен, досаден и грозен изблик. Нерядко е истинска болест — хронична и нелечима, която довежда до загуба на разсъдък, до обезумяване — макар и временно, но с драматични последици...

Човек различно приема изневярата. Един — равнодушно, нехайно („Голяма работа станало... Ще походи, ще походи — и ще спре...“). Друг — примиренчески, философски („Така е в живота понякога... Има и по-тежки случаи...“). Трети — неистово, яростно („Това е невъзможно. Не мога да го преживея — ще си отмъстя!“). Известни са убийства заради изневяра — доказана или дори само по съмнение. (Дадох един-два примера.) Някои посягат и на собствения си живот — сигурно го считат за сила на характера, проява на достойнство („Ти си ми изневерила, но ще съжаляваш. Чувствувай се сега единствената виновна за моята гибел, нека да те измъчва съвестта цял живот...“). Илюзии на психически дерайлирали хора. Както всички убийства и самоубийства, така и тези, причинени поради ревност, са социално и нравствено неоправдани, безсмислени, осъдителни. А какво да се каже тогава за умъртвяването — по повод съпружеско прелюбодеяние — на собствените деца?!...

Разумът не възприема подобен случай — той изглежда неправдоподобен. Но животът е пълен с наглед невероятни събития. И всяко от тях си има своето, ако не социално, поне психопатологично обяснение.

Доказват го овъглените трупове на две невръстни деца. Овъглени от рождената си майка...

Вечерта имат гости. Семейството е приятелско, познават се и дружат не от вчера. Ядат, пият и се веселят до късно. Петърчо и Мариета отдавна са си легнали в детската стая. В нея, освен

креватчетата им, е подредена и кушетка. Именно заради нея влиза таткото Иван. Не стъпва на пръсти — децата му имат здрав сън, той добре знае това. Няма да се разбудят и от приглушения кикот на гостенката Стойка. Защото тя е тук с Иван — оставила е в хола пияния си, мъртвешки заспал съпруг. Виното е замаяло и техните глави: жадни са за любов, греховна, плътска. В такива минути будно, настървено е само подсъзнанието, а то е, което продуцира животинските страсти, първичния нагон...

Естествено, взети са и „предпазни мерки“: райберът е завъртян. Предварителната проверка също е успокоителна: Ивановата съпруга Антоанета е в положението на Стойкиния мъж — пийнала немалко алкохол, тя сънува цветни сънища в брачното си ложе. Но внезапно виденията ѝ пресекват... (Чула е шум или смътно предчувствие я е разтърсило.) Става, оглежда се. Мястото до нея в спалнята е празно... Сам е и захъркалият Стойкин мъж на дивана в хола...

А от детската стая се чуват задъхани стенания, после — щастлив женски смях... По-явно от това не може...

И изведнъж целият свят пропада в съзнанието на Антоанета. И се пробужда подсъзнанието, животинското... Оттук нататък тя не си спомня нищо, дори и най-малкото движение. Психиатрите биха се произнесли така: патологичен срив на разсъдък, реактивна психоза. Немедиците ще кажат: умопомрачение. Но какво значение имат диагнозите, термините?

Натрупала е хартия и дървени предмети пред вратата на детската стая. Превъртяла е ключа. Ливнала е нафта. И е драснала клечка кибрит. Все действия, за които не се изискват кой знае какви физически усилия. Но трезвият човешки разум не в състояние да ги разбере, да ги проумее, камо ли — да ги оправдае.

Разумът обаче в момента е помрачен. Причината: реактивна психоза... Или — все едно — ревност... Понятия равностъчни.

„Дори и за миг не се сетих, че децата са вътре... Не помня нищо, нищо. Знам само, че цялата бях овладяна от една-единствена мисъл: да отмъстя на Иван за изневярата. И да го унищожа заедно с подлата му любовница. На всяка цена! Може ли да живеят такива изроди?“

Може. „Изродите“ все пак оцеляват — видела пламъците, без много-много да разсъждават с пияните си глави, те панически скачат

от втория етаж. Двата крака на Иван са пречупени. Стойка е по-леко контузена. А децата?...

Петърчо и Мариета, задушени от гъстия дим, може би не са се и пробудили. Така и намират трупчетата им, станали на възлени — в креватчетата...

Антоанета възвръща нормалното си човешко съзнание много късно — когато цялата къща е обхваната от пламъците. И първа надава вик: „Децата ми!“...

Ревността... Колко силни са нейните пагубни страсти, колко безпощадна е породената от нея ярост, щом понякога отнема и съвсем невинни, безутешно скъпи жертви... Далеч не всеки е подвластен на ослепяващия неин гръм, на всеповличащата ѝ лавина. И добре, че е така. Но трагедията, разиграла се в къщата на Иван и Антоанета, доказва колко пагубно е това чувство, когато избухва като каменарска взрив, когато смазва и оскотява.

Истории като следната са се случвали неведнъж. Техни жертви са ставали предимно мъже в напреднала възраст... Махленската клюкарка с неспотаено хихикане ще проследи пътя на наскоро пенсиониралия се счетоводител: как се е отбил в жаркия августовски следобед на поредното посещение при отколешната си приятелка и как, още не изпил кафето си, започнал сластната игра. И изведнъж „сърцето му се пръснало“... Съдебният медик безпристрастно ще впише в аутопсионния протокол: внезапна смърт вследствие обширен преден инфаркт...

Истории като тази не са изключителна рядкост. Хората ще ги разкажат по различен начин: с присмех, с почуда, с възмущение. Няма прилика и в начините, по които ще реагират вдовиците на такива мъже „без шанс“...

И така, бившият счетоводител притихва — веднъж и завинаги — в твърде деликатен момент. Изплашена до смърт, неговата партньорка веднага позвънява до „Бърза помощ“. Не се съобразява да облече изстиващият в леглото ѝ мъж. И когато дежурният лекар, заедно с шофьора, нахълтват в стаята, за тях не е трудно да разберат причината, довела пациента им до безизходно трагично състояние.

В това те виждат и пикантерия, която си заслужава да се разкаже на колегите...

Колко е необходимо на една мълва, за да се разпространи в малко градче? Тя за часове плъпва под червените, шушукащи си покриви... На погребението идват едва ли не всички съграждани на покойника. Целта им е не толкова да го изпратят в последния му път, колкото да наблюдават поведението на жената, овдовяла по толкова необичаен начин. Но дори и най-скептичните се уверяват, че скръбта ѝ е истинска, неподправена. „Сигурно не знае...“ — решават повечето. Както и може да се очаква, намират се „доброжелатели“, които скоро след прощалния ритуал по някакъв начин ѝ разкриват причината за кончината на съпруга. Вдовицата продължава да се държи по стария начин — с дълбока скръб тя отслужва и съответните панихиди. И след 40-тия ден започва... кампания срещу дежурния лекар и шофьора на линейката, които първи виждат голия току-що починал човек в леглото на приятелката му. Заваляват изложения с настоявания за анкета — до Министерството на народното здраве, до Държавния съвет. Обвиненията и са в клевета — а не в неспазване на задължителната професионална тайна. „Гнусна лъжа е — твърди вдовицата, — че онези долни типове са констатирали внезапна смърт вследствие съвкупление... Моят мъж просто се е почувствувал зле през онзи душен следобед и се е отбил в първата къща, попаднала пред очите му — за да моли за чаша водица и да се посъвземе на хлад. Това беше най-верният съпруг, най-чистият човек. Петното, лепнато върху името му от недобросъвестни здравни работници, трябва да бъде измито! Опозорено е цялото ми семейство. Настоявам клеветниците да бъдат наказани — най-вече заради светлата памет на покойника!“

Анкетата, стриктно проведена, потвърждава първоначалното заключение: инфаркт по време на полово сношение. А и приятелката на пенсионера още тогава, непосредствено след печалния инцидент, дава своите показания пред следствените органи и не отрича непосредствената причина за внезапната кончина. Заключениеето на комисията става достояние и на вдовицата. И въпреки това тя отново настоява пред Министерството на народното здраве за повторна, „честна“ анкета...

Нима тази вдовица не се е убедила, че мъжът ѝ е починал по време на изневяра? Простила ли му е? Или толкова сляпо и чисто го

обича, че не може да приеме горчивите факти? Или не иска да разбере истината?

В противовес на тази тъжна история ще приведа друга подобна, станала в окръжен тракийски град. Точно по същия начин, както пенсионера-счетоводител, издъхва 56-годишен уважаван и известен служител. Не ще и съмнение, и тук това обстоятелство (пикантно е, действително...) се разпространява без забавяне. Но тази вдовица демонстративно не отива на погребението. Нещо повече, след месец-два променя името в паспорта си — възстановява моминската си фамилия. С други думи: всичко между двамата трябва да бъде унищожено, заличено, все едно, че никога не са живели съвместно няколко десетилетия. Само децата им, вече задомени, понякога посещават бащиния си гроб.

Коя жена е правата, коя е достойната за уважение? Вдовицата на счетоводителя, запазила своето достойнство и отчаяно бореца се за възстановяване на накърнената от него семейна чест, за измиване името на прегрешилия, изменилия ѝ мъж? Или другата — суровата, непознаващата прошка жена от тракийския град?

Всеки ще реши, ще отговори посвоему.

Ревността... Не желая да бъда неин съдник. Човек сам трябва да преценява душевните си сили, нравствените си устои: може ли да се пребори с нея.

И нужно ли е да ѝ става роб...

[1] „Е 605 форте“ е търговското наименование на съединение на тиофосфорната киселина — гъсто маслена кафява течност със специфична миризма на чесън и бензин. Острото смъртно отравяне настъпва най-често при приемане през устата. Отровата може да бъде приета незабелязано чрез подходящ вехиликулум като храна, напитки, лекарства и пр. Смъртна доза — дори и 5–15 капки... (Из учебника по Съдебна медицина). ↑

БЯГСТВО ОТ СЛЪНЦЕТО

Самоубийство... Дори произнасянето на тази дума предизвиква тръпки по тялото и смут в душата. Собственоръчно да сложиш край на единствения си живот, да се отречеш от синевата на небето, от блясъка на белия ден и полъха на вятъра — и то с ясното (ясно ли?) съзнание, че отиваш бездиханен и вкочанясал, грозно посинял, в черната земя... И оттам нататък да няма нищо, нищичко... Често съм се питал — нужни ли са кураж, дух и воля, за да прекъснеш живота си? Силен човек ли е този, който се самоубива, или напротив — е слаба личност? И целият възнегодувам срещу подобни прокрадвали се съждения: та що за сила, що за дух и воля е това — да се уплашиш от възникнали житейски беди, да клекнеш пред появили се трудности, да се огънеш под струпали се проблеми. И поради това — да се откажеш от единствения шанс, предоставен ти от щедрата майка природа — живота? Каквито и неволи да са се струпали на главата ти, няма да си никакъв човек, ако вдигнеш ръце и огънеш крака, ако душата ти омекне, а сърцето ти затрепери. Дезертьорство, малодушие, предателство — тези жестоки думи ми се струват най-точни и справедливи, за да определят самоубийството. Дезертьорство от борбата и от най-висшето благо — живота, който е неизмеримо богат на възможности за изход и от най-заплетените положения. Малодушие — щом си се огънал пред трудностите, неизбежно възникващи пред всеки жив човек. Предателство — спрямо надеждите на родителите, които са те създали и отгледали, спрямо вярата и упованието в теб от страна на най-близките ти хора.

Не, никой и нищо не може да оправдае самоубиеца! Много ясно си спомням, когато, дежурен по болница, приех докарания от едно ямболско село труп на самообесил се механизатор. „От любов...“ — съвсем кратък бе шофьорът на линейката. Отидох в моргата. Отначало изпитах съжаление, като наблюдавах разсъблеченото безжизнено тяло: яки мускули, атлетическа снага, красиви черти на лицето. И после цялото ми същество изведнъж възнегодува: кой е дал право на този

мъж да напусне живота? Той е можел още дълги години, десетилетия, да обработва земята, да сее и да жъне жито, да създава хляб, деца и радости, да дарява труд и блага на отечеството си. Вместо това е предпочел да дезертира... Избрал е бягството. Сигурно не му е било твърде леко да си окачи въжето на врата, сигурно разсъдъкът му е бил замъглен от горчивината, отчаянието, излъганата вяра (после разбрах, че само час преди това научил за изневяратата на жена си). Но нищо не може да го оправдае. Съвестно ми е, че говоря така за един труп, но аз го презирах — при ясното съзнание, че е недостойно да изпитваш лоши чувства към починал човек. В случая той бе привършил със земните си сметки, очакваше го най-безнадеждното: студен ковчег и зейнал черен гроб. Други щяха да орат земята, да ядат хляба и да пият виното ѝ, да любят жените. А този сам се бе отказал от благата на белия свят. Как да го съжаляваш? И как — да не го презираш?

Сигурно наговорих доста тежки думи, но от тях не се отричам. Те са продиктувани от патриотизма, колкото и странно да звучи това твърдение. Защото животът на всеки от нас не е само наш, той принадлежи и на отечеството. Всяка смърт, освен че причинява скръб на близките, отнема от обществото един гражданин, работник, производител, интелегент, родител. Кой би твърдял, че това не е загуба за родината и държавата?

Загуба — непоправима и нелепа.

И все пак, самоубийствата не си приличат...

Още от вратата става ясно: самоубийство...

Завързал единия край на въжето за дръжката на прозореца, старецът виси на примката с подгънати крака — те опират о пода.

Първо оглеждат стаята. Всъщност това е изба — дебели каменни стени, влажни и мухлясали, същинска бастилия. В единия ъгъл упорито чегърта с яките си крачка лъскав черен бръмбар. Омазненият тюфлек, проснат върху сковано от груби дъски легло, мирише остро. Вместо маса — сандък, на който се поклаща от стъпките наоколо бурканче с кисело мляко, хванало плесен. За гардероб служат три пирона. На тях са закачени две мръсни, кой знае откога непрани ризи, орфан балтон и прокъсана кърпа за лице, по-скоро прилична на парцал за миене на под.

— Невероятна мизерия... — не се сдържа да не прошепне оперативният работник.

Още веднъж, съвсем внимателно оглеждат трупа. Съдебният лекар трепва: на челото се виждат охлузвания, с набит по тях каменен пращец. Някой е удрял главата на стареца о зида? Бързо подлагат на съмнение новата версия: трупът виси твърде близо до стената, вероятно драскотините са се получили просто при агонията.

Други улики за насилие по тялото не се намират. Липсват драскотини, следи от душене и удряне, дрехите на трупа не са разкъсани.

Трима са синовете на стареца. Все едри, яки мъжаги, които бледнеят, почервяват, стискат зъби пред трупа на баща си, но на никого очите дори не се и навлажняват.

За времето, когато е настъпила смъртта на стареца, всички си имат алиби. Шофьорът бил на строителния обект със самосвала си, колячът си работел в местната „Родопа“, магазинерът стоял зад щанда на кварталния „плод-зеленчук“. Не е трудно да се установи истинността на алибито им — действително синовете работели по времето, когато баща им агонизирал на въжето.

Тогава проверяват снахите.

По някакво странно съвпадение и трите от сутринта си били в къщи. Едната — бременна — след ден-два очаква дете. Изключено е жена в толкова напреднала бременност да умъртви насилствено свекъра си. Другата снаха, медицинска сестра, почива след нощно дежурство. Третата, шивачка, ползва болнични за гледане на простиналото си дете.

Най-силно впечатление на оперативната група прави обстоятелството, че никой от близките хора на мъртвия старец не проявява и капчица съжаление, камо ли тъга. Дори и болното внуче, детето на шивачката, не реагира при вестта за гибелта на дядо си. Безразличие чувстват явно (и не се мъчат да го прикрият) и синовете, и снахите...

„Беше много стиснат! Хубава пенсия получаваше, а не харчеше почти нищо. Не се срамуваше и да проси. Веднъж от устата на детето измъкна бисквита — като видях, щях да го ударя, вдигнах скандал. Не ми е за бисквитката, разбира се — ами за жеста. Не го

ли бе срам — стар човек...“ — с погнуса говори шивачката за покойния си свекър.

Медицинската сестра е солидарна с нея: „Рядък скъперник. Като ме види и започва да хленчи: «Митке, ти си ми най-добричката. По цял ден с болни хора се занимаваш, за всякакви се грижиш, а мене не ме и поглеждаш, че съм баща на мъжа ти. Ела да ме изпереш, да ми почистиш, дай ми малко хлебец, сиренце, саламец — у вас все се намира по нещичко.» Отначало му давах, после — като разбрах колко висока пенсия получава, а нищо не си купува от цинцарлък, се отвратих. Защо ще се прави на беден? Като си купувахме колата, не ни достигаха петстотин лева. Рекох му: «Дай ни бе, тате. За половин година ще ти ги върнем, ако искаш — и с лихвата.» Отказа категорично. А съм сигурна, че имаше — та той почти нищо не харчеше. Невиждана циция...“

Безпощадни са и синовете. Особено рязък се оказва магазинерът — може би търговското му, пресметливо подсъзнание взема превес над гласа на кръвта: „Тате беше неприятен човек. Един път не съм го видял стотинки да даде на детето ми, дъвка или бонбонче. В началото все на трапезата ми седеше, предпочиташе ме пред останалите, защото моята жена е най-добра. Накрая не издържах и склоних другите да му стегнем една стая в мазето и там да си живее самичък, да не ни се пречка из къщата, да не ни дразни. Ще кажете, че сме жестоки, неблагодарни? Вярно, той ни е създал, отгледал ни е, а ние да не искаме да го погледнем на стари години. Просто бе неприятен на всички ни със своя цинцарлък.“

Показанията на магазинера потвърждават и останалите двама братя. После най-неочаквано идва доказателството — неоспоримо и отблъскващо — за невиджданото скъперничество на стареца. Под попикания дюшек на келявото му легло намират старателно обвити в найлон и обвързани с канап, десет пачки, всяка по хиляда лева. Трупал и криел парите, макар че синовете му изнемогвали по строежа и потягането на огромната къща, по обзавеждането на апартаментите си. Събирал — упорито, фанатично — всеки свой лев, всяка стотинка, без да помогне на децата и внуците си дори и с минимална, ако ще и символична сума. И самия себе си не щадял — с години не си купувал нова дреха, бельо, риза, носна кърпичка. Налегнали го болести — но не прекрачил прага на никой санаториум. Гладувал, мършавееел,

мизерствал — ала сигурно не знаел дори и цената на месните хранителни продукти, на плодовете.

Така се потвърждава първоначалната версия за самоубийството на стария скъперник.

Отчуждил се от всички свои близки, самоизолирал се чрез своята отблъскваща пресметливост и баснословната си стиснатост, този човек не е издържал на презрението. Никому потребен, никому скъп, близък, мил — даже и на собствените си деца — той предпочел да си отиде от белия свят. Едва ли му е дошъл на ум вариантът да скъса с привычките на странния си характер, да извади така грижливо скатаваните през дългите години пари, па да заживее охолно, без ограничения, без недоимъците, които сам си е налагал. Но свидливият нрав е надделял. И треперещите ръце, изсушени от недохранване и денонощно бдение над неизползваното имущество, стегнали клупа около мършавия врат.

Дори и то, въжето, е старо, омърлявено, протрито. За ново въже му се досвидели няколко левчета...

Безславен край на сив, безличен живот...

Парите... Сигурно историците най-точно ще отговорят кога и в коя древна държава първо са създадени. Или по-право — е лумнал огънят им: не само сгряващ, но и изпепеляващ... Най-добре би им прилягало именно определението за огъня: „добър слуга, но лош господар“...

Помня един 50-годишен мъж, който даваше и извънреден труд в предприятието, и отглеждаше ранни домати в парника на вилата си, а винаги ходеше с пробити обувки, скъсани чорапи и оръфано облекло. Почина скоростижно след поредното кампанийно „напъване“. Веднага след това в града се разнесе слух: оставил в спестовната си книжка над 100 000 лева... Вярвахме. И се чудехме: този човек не знаеше какво е курорт, екскурзия в чужбина, ресторант. Неговото любимо занятие, изглежда, беше да трупа, да дипли и да брои пари... За какво му бяха тези книжни знаци, щом не ги използваше за нищо? Изглежда, както някои имат за хоби събирането на кибритени кутийки или фотокартички, така и други просто си опаковат едри банкноти...

Култът към парите има и други измерения — егоистичното прахосничество. Знам следния случай, противовес на предишния. Старец някакъв имал прилична пенсия и странични доходи. Най-редовно посещавал заведения, почерпвал се солидно и винаги, когато

плащал, широко разтварял портфейла си, за да видят всички, че е натъпкан с пари. Угаждал си усърдно, с удоволствие. Заявявал на всеослушание: „Парите са си мои, само аз съм им господар!“ Не помагал с нищо на синовете си, на внучетата не купувал и по шоколадче. Затова още по-голяма била изненадата на близките му, когато — след като той починал — не намерили повече от десетина лева в джобовете на дрехите му. Нямало никакви авоари и в спестовната му книжка.

Чак след години случайно разбрали от някаква негова позната, че веднъж той ѝ доверил: „Имам много пари във възглавниците...“ Късно научили това. И непоправимо... Защото при погребението попълнили твърде широкия ковчег, както е обичаят по някои места, с... възглавниците от спалнята му. С други думи — старецът буквално отнесъл парите в гроба си — нали с тях го заровили... И до днес никой не може да каже колко хиляди гният, заедно с трупа му, в черната пръст...

А синовете му още се намират в нужда...

Мъдреците учат, че парите трябва да ни бъдат само слуги. Допуснем ли да се превърнат в наши господари — тогава става твърде опасно...

Ученичката Евелина е намерена бездиханна в леглото си. Макар това да е видно, дежурният по „Бърза помощ“ веднага откарва момичето в реанимационното отделение на окръжната болница. Напразно. Тялото вече е изстинало...

Аутопсията на съдебния лекар не дава изненадващи резултати. Както и се очаква, причината за смъртта на девойката е огромна доза сънотворни таблетки, които тя е изпила предната вечер.

За всяко нещастие си има причини. Понякога — дори и за самоубийствата... Но къде — поне логично — да се търси оправдателен мотив за гибелното решение (и действие) на Евелина? Защото „тежкото произшествие“, накарало я да посегне към „специалитета“, е... отказът на майка ѝ да я пусне на нощен бар...

Има самоубийства по принуда. Попаднали в безизходна обсада или тежко ранени, бойците за народна свобода са изстрелвали последния куршум в челата си. Такава доброволно отнемане на

собствения живот буди почит и преклонение. Други посягат на живота си от мъка, отчаяние, слабохарактерност, безволие, малодушие, психично разстройство. За тях нерядко се намират, ако не оправдания, поне разбиране. Но самоубийството на Евелина е породено просто от глупав каприз. Прищявка на съвременно момиче — сито, облечено, задоволено във всяко едно отношение.

Но ако това е, за жалост, сполучлив опит за самоубийство на Евелина, то няколко нейни съученички също имат (все „безуспешни“) посегателства върху живота си. Приискало се на Светлана лисича яка, но родителите ѝ отказали. Последвал „опит“ за самоубийство с... пет таблетки ацетизал и флаконче капки за очи... Още не изпила всичките тези производства на „Фармахим“, Светлана лично е алармирала по телефона „Бърза помощ“: „Едно момиче умира на улица... номер...“ Лежи два дни в реанимационното отделение, изписват я — разбира се — здрава и... „победителка“ в „двубоя“ с родните си майка и татко: лисичата яка вече е купена...

Инцидентът и последствията му дълго се коментират в училището. „Шантажирането чрез мнимо самоубийство е успешно!“ — до този извод стигат не малко от съученичките на Светлана. И започва една... необяснима „епидемия“ от „опити“ за „прекъсване“ на собствения живот. Средствата са различни — фосфор от кибритените главички, антибиотици, аналгетици. Не липсват, естествено, и „класическите“ сънотворни таблетки. Къде по пет, къде по двајсет... Никой не мисли за последствията върху организма — какво от това, че лекарствата в огромни дози са отрови за бъбреците, черния дроб, мозъчните клетки, кръвта? Здрави са тъканите и клетките, млади са, трябва да издържат. Нищо, че е възможно да бъдат непоправимо увредени за цял живот... Важното (и учудващото) е, че целите се постигат: в къщи никой вече не смее да вдига скандал за двойките, исканите дъвки и касетофони се купуват без колебание, разрешението за излета (с преспиване) до старопланинската хижа се дава тутакси. Ето ти лесен (макар и не толкова безвреден) начин за изнудване и шантажиране на собствените родители!...

Лекомислие, присъщо на младостта? Не, така не може да се обобщава. Нима са били лекомислени априлските и септемврийските въстаници, Ботевите четници, хайдутите-закрилници, народните партизани? Повечето от тях току-що са прекрачили от юношеската в

младежката възраст, мустаци и бради са нямали, но главите им били готови да се отделят от раменете — заради правдивите и свободата, заради велики цели и идеи. Лекомислени ли са били матросът Димитър Димитров — влязъл в задимения с отровен химически пушек корабен трюм, за да потуши избухналият там пожар и да спаси катера и другарите си; д-р Стефан Черкезов — вадил от горящия автобус хората, сам с пламнали гърди, ръце и лице; д-р Борис Байданов — хвърлил се, без дори да знае да плува, за да спаси давящите се в селския язовир баща и дете? Тези младежи загиват, но заради всевечното човеколюбие. Тяхната саможертва е не само оправдана, а и героична, възхитителна, велика.

Ще пророни ли някой сълза за Евелина?

Разбира се — починала е девойка: къща — почернена, родители — сломени, живот — неизживян, граждански и човешки дълг — неизпълнени. И яд ще запълни душата: починала е безславно, нелепо, просто глупаво — от инат, от амбиции, заради случаен каприз, заради прищявка. Целяла е да „накаже“ родителите си. И то как — посредством самоумъртвяването си... Колкото и трагичен да е краят ѝ, подобна постъпка има само едно определение: пълна глупост.

Две шепи сънотворни таблетки... Цената им (търговската) е не повече от левче, нека да са два, пет. Но няма може човешкият живот да бъде измерен с някакво стойностно покритие? Животът — единственият, неповторимият, веднъж даденият.

Две шепи сънотворни таблетки... Всъщност — цял вагон осъдителна глупост, никому ненужно демонстриране на „самостоятелност“, „гордост“, „достоинство“, „накърнено честолубие“, празно вироглавото. Пагубно проявление на „твърд характер“, заплатено със собствения млад живот.

Тъжна, претъжна история...

Дано да е поучителна!

Вече споменах, че самоубийството може да се охарактеризира с една дума: дезертьорство — от проблемите, от трудностите, от живота. Думите може да са и повече — бягство от слънцето.

А да бягаш от слънцето — това значи да си ослепял!

Но не само укори трябва да се отправят към посегналите върху себе си младежи или старци. Колкото и тъжно да е, може да се признае известна вина (в някои случаи) и на обществото, т.е. на всички нас.

Изтъркан от употреба е този израз, но какъв друг да се употреби?... Особено днес, когато пред очите ни се тровят ученички (не поголовно, разбира се, но все пак и не съвсем рядко...). „Тровят“ е неточна дума, те предимно правят добре обмислени „опити“ с определена своя си дребничка цел. И все пак, това не може да не ни разтревожи. Да приемем, че в някой клас има подобен „опит“ — най-често той е без смъртен изход, ала понякога, както в случая с Евелина, краят е трагичен и непоправим. Всичко веднага се узнава, в училището се шуми, мълнията на мълвата обикаля стаите за едно междучасие. И какво след това? Излизат ли пред обезпокоените млади хора — за да им поговорят по човешки — директорът, учителите, училищните здравни работници, да им разяснят огромния риск, който при такива случаи се поема, да им посочат непоправимите увреждания, които така лекомислено се нанасят на неукрепналите организми? Не, предпочита се по-лесното (и най-опасното) — по инцидента да се мълчи, историята да не се раздухва... Ако някой снижи успеха си, класната ръководителка непременно ще се разтича да вземе мерки, за да спаси тъй важния показател „успеваемост“ на поверения ѝ клас. Но по случая най-вероятно няма да спомене и дума...

Макар и безспорни ценности, отличният успех и примерното поведение не струват и счупена пара пред разрухата на здравето, да не говорим — пред самата смърт. Ала опазването на здравето и живота не са учебни предмети и не се разглеждат по програмата, и без това претоварена...

Иска ми се да направя едно малко, може би сантиментално отклонение. Спомням си своята начална учителка Мария Кушева от Ямбол. Първата ѝ работа, след като влезеше в клас, беше да провери как сме облечени и обути, дали някой от нас не е изпотен, или стои на течение, дори дали сме закусили. Когато излизахме след учебния ден, отново ни проверяваше: закопчали ли сме палтенцата си (ако е студено), сложили ли сме си качулките (ако вали дъжд), увили ли сме си шалчетата (ако духа). Видеше ли някого разплакан, умислен, го повикваше при себе си и насаме, тихичко, го разпитваше, успокояваше, съветваше... Това беше една истинска народна учителка, тя заместваше майките ни през цялото учебно време.

Осмелявам се да предам този малък спомен тук вместо пожелание към някои от днешните делови учители... Грижата за

децата (гимназистите също са деца) не се състои единствено в тяхното обучение.

Но нека да погледнем и у дома. Неизчислима армия са родителите, които пращат децата си на уроци по пиано и английски, на тренировки по художествена гимнастика и тенис (дотук — нищо лошо), но не отделят и три минути от свободното си време, за да им поговорят — честно и открито — по въпросите на психичното и телесното здраве. Крехките, тъй лесно уязвими души се нуждаят не от размекване или претоварване, а от старателно и грижовно моделиране. Възпитаването в добри обноски, усвояването на стабилни знания, придобиването на широка култура в никакъв случай не могат да отменят внушаването на жизнено необходими духовни ценности като дух, воля, силен характер, скромност.

Статистиката на самоубийствата у нас не е твърде безгрижна. Расте броят на старците, драговошно напуснали белия свят, защото са се пречупили пред смазващата тежест на самотата. (Не може да се отмине и факторът мозъчна атеросклероза, която неминуемо води до отклонения в характера и спад в нравствено-волевата устойчивост.) Още по-обезпокоително е зачестяването на „опитите“ за самоубийства сред учениците. Ще подчертая още веднъж: в преобладаващата си част те не се правят с цел прекъсване на живота, а предимно за да се сплашват и изнудват родителите. И все пак, някои стигат до трагичен изход: смърт или инвалидизиране за цял живот — все непоправими загуби за лекомисления човек, за семейството му, за обществото и държавата.

Не мога да забравя една ученичка, самоубила се по особено мъчителен начин. Бях дежурен в „Бърза помощ“, когато ме повикаха на ямболската гара. Това, което видях там, бе кошмарно: между релсите лежеше прерязан през кръста труп на гимназистка... На другия ден разбрах причината за тази драма. Вечерта момичето било на ресторант с приятеля си. Пийнало. И после ултимативно му предложило да... се оженят. Младежът отказал. Скарали се. Девојката си тръгнала сама. Краката ѝ я отвели до гарата...

Но къде е бил разумът?...

Едва ли в случая може да бъде обвиняван единствено цар Алкохол, този вечен злосторник. Далеч съм от мисълта да правя генерални обобщения. Ала, струва ми се, че този пример е поредното

доказателство за лабилността в морално-нравствените устои у подрастващите. А това — крайно време е, нали? — трябва да разтревожи и родителите, и педагогическия ни апарат.

Вярно, самоубийствата (или по-точно — „опитите“ за самоубийства) в никакъв случай не са характерно явление. И не те определят облика и дават характеристиката на нашата средношколска младеж. Все пак, всички ние трябва да сме обезпокоени — и като граждани, и като родители. Защото носим определена вина, когато ученичка е посегнала към сънотворните таблетки, а старец — към въжето... За свое собствено оправдание твърдим: едните ги поразглезихме, другите — позабравихме... И още: хората във възрастта на пубертета са също така лесно раними, бързо рухват психически и вършат глупости, както и в злощастните години на напредналата самотна старост.

Това обаче не ни дава основание толкова често да ги оставяме сами със себе си в техните най-трудни периоди.

А понякога стават и неволни самоубийства. Но и те си имат причина (не и оправдание), и те са дело на необмисленост, прибързаност, липса на морално-психична устойчивост. Все качества, които нашето охолно и сито време е размекнало в душите ни и позаличило в характерите ни...

Не е трудно да се установи причината за смъртта на младата жена: при аутопсията съдебният лекар установява разкъсана от твърд предмет матка. Бременна... Краят е настъпил бързо вследствие обилния кръвоизлив и още по време, на превозването ѝ до болницата 22-годишната селскостопанска работничка е издъхнала...

Изплашеният съпруг накратко обяснява обстоятелствата около неочакваната ѝ кончина. Не се и опитва да скрие нещо. Имали едно момченце. След като жена му забременяла повторно, той категорично настоял за аборт. Мотивите? Усъмнил се, че е заченала не от него... „Махаш го!“ — заявил ѝ безусловно. Бил неумолим. Тя ходила веднъж-дваж в града, ала комисията стриктно спазвала разпорежданията за прекъсване на бременността: втора е, трябва да се износи докрай...

А тормозът в къщи не преставал. Отдавна е превалил третият лунарен месец, сега и медицинските показания са безпрекословни. „Никакво раждане!“ — продължавал да настоява ревнивецът.

И жената се решила: сама ще извърши това, което лекарите — спазвайки съществуващите разпоредби — й отказвали. Металната кука за плетене трябвало да изпълни функцията на кюретата. Разбира се — неуспешно. И фатално...

Без майка остава невръстното момченце. Без съпруга — ревнивецът. Без живот — една млада жена.

На пръв поглед виновни няма. Пенка сама е посегнала върху плода (и живота) си. Хазартно — може ли с кука за плетене да се направи успешен аборт? Безразсъдно — не е ли помислила за последиците?

Ще каже някой: тя е нямала друг избор... От една страна: неподкупната комисия, стриктно спазваща клаузите на правилници и разпоредби. От друга страна: непреклонният съпруг. Но нямаме ли право да обвиняваме Никола едва ли не в предумишлено убийство?...

Да отстояваш позициите си често пъти е въпрос на принципност, проявление на твърд характер, на гражданска чест. В името на принципите си хиляди хора са отивали на ешафоди и гарнизонни стрелбища, губели са служебни положения, обществени позиции. Но са отстоявали собствените си становища, себе си, идеите си. Случаят тук е съвсем друг. Никола унижава достойнството, подлага на необмислен риск здравето и живота на друг човек — и този човек е съпругата му, майката на децата му. Странни „принципи“...

Не е прието да се съди починал човек, но Пенка е постъпила наистина по най-нелепия и безразсъден начин: с вандалската кука за плетене... Решава да рискува себе си, но да остане послушна на своя деспотичен съпруг.

Въпрос на миоглед. Впрочем, кое ли деяние не е проява на манталитета на човека, който го е извършил?

И така: монашеско подчинение или еманципирана самостоятелност трябва да проявява съвременната съпруга?

Невъзможно е да се суфлира. Всяко семейство живее, както намери за добре. Но нашите позиции по принцип са в подкрепа на всяко решение, което брани живота. Каквото и поведение да предприеме една жена, изпаднала в положението на Пенка, то в

никакъв случай не трябва да е свързано с авантюристичен опит за аборт — това непременно ще завърши печално...

Безсмислената гибел на фактически самоубилата се жена подсказва правилната позиция.

И тя не е нейната. Тя може да е най-различна, дори осъдителна (развод, например). Но не и нейната — която води единствено към смъртта...

ГЪБИ ЗА МАМА

Няма нищо по-жестоко от убийството. Още по-страшно — когато е на близък човек. Защото е падение в най-дълбоката бездна на престъплението. Отнет е животът на някой, с когото си делил радости, болки, разочарования и надежди, който ти е имал доверие, обичал те е и се е уповавал на теб.

Гъбите са вкусни. Просто да си оближеш пръстите: запържени в олио, хрупкави. Наготвил ги е лично синът: той има влечение към кулинарията. Майката преглъща зальците заедно със сълзите си. От години наред тя не познава такава радост: синът да я покани на масата. Откакто снахата е влязла в къщи, той все я ругае, все я напъжда: *„Ти си проста! Да се махаш, да не те виждат очите ми!“*...

Да се маха? Къде? И защо?

С каква мъка, с колко грижи е роден и отгледан Свилен. Дълго време Кунка е нямала деца, недъгава е, болна. След продължително лечение забременява. Ражда трудно. Детето едва оцелява — пневмониите следват безмилостно, заболява от бронхиална астма, на два пъти счупва ръка. Бащата Евтим работа до среднощ (през деня — във фабриката, вечер мие чинии в ресторант): трябва пари, Свилен постоянно е по санаториуми, болници, курорти. Кунка напуска службата си, за да го гледа.

На болнамото дете се угажда във всичко. Треперят над него. Учат го: ако някое приятелче поиска да покара лъскавото му колело или да му отчупи от швейцарския шоколад, да не му дава! Да не отстъпва мястото си в автобуса дори и на бременни! Обидят ли го съученици, веднага да се оплаква на учителката!

Свилен расте разглезен, самодоволен, себичен. За баща му и майка му това е... предимство. Такъв го искат. Не забелязват голямата беда: от него се сформира съвършен егоист. Чужди са му милостта и състраданието, не признава предимства и права. Всички край него са

„тъпаци“, „нищожества“. Знае само едно: да получава много, да не губи нищо.

А родителите му се... радват. Тяхното болнаво, дошло след толкова мъки дете, е задоволено във всяко едно отношение, не среща лишения, трудности. Съседите говорят, че Свилен бил зъл, горделив, самовлюбен — нека си говорят. Съучениците му го отбягват, няма нито един приятел — нищо, сам ще живее по-добре.

Животът скоро доказва несъстоятелността на подобни родителски разбирания.

Свилен вече е пораснал, когато бащата умира. На погребението само синът е със сухи очи. След ден-два съседски момчета с изумление слушат как сиракът им отговаря на изказаните съболезнования: *„Е, старият умря — тъкмо да се поразширим малко...“* Вярно, жилището им е съвсем тясно — гарсониера. Но дори и да се помисли за подобен начин на „разширение“ — чрез смъртта на бащата, е най-малкото жестоко. Щом го казва открито, Свилен го е мислил (а изглежда — и желал!)...

На това място човек не може да не възкликне от възмущение. Признак на какво са тези изявления? На лош характер? На слабо възпитание?

Или по-скоро — на внушението, което и двамата родители неволно са втълпили в съзнанието на синчето си: че най-високата цена в този свят то трябва да даде на себе си. Останалите хора, колкото и близки да са те, остават в ценностната му градация безсмислено съществуващи нищожества.

Овдовялата майка и синът-особняк заживяват в старата гарсониера. Тя става още по-тясна, когато Свилен си довежда булка. И още на другия ден двамата младоженци започват да тормозят Кунка. Не „майко“ проронват начервените устни на снахата, а „скубло“, „дърта вещице“... Но още по-страшно става, когато същите тези мерзки думи започва да употребява и синът, родният, отгледаният с толкова мъки и лишения...

И започват страданията на майката, която е отгледала и възпитала един самодоволен и ненаситен егоист. От такъв милост не можеш да очакваш — той смята света за своя собственост, околните хора за тор на неговото съществуване.

„Скублата“ води в продължение на три години окаян живот в собственото си жилище. Денем се щура из града. Когато е топло, седи на някоя пейка в парка. Студено ли е — по чакалните на гарата. Прибира се в среднощните часове и спи... върху дюшече в циментения коридор. Сутрин я събуждат, като нарочно (уж „неволно“) стъпват върху премръзналите ѝ нозе. Състарява се, отслабва. Съседите ясно чуват как ѝ крещат: *„Няма ли да пукнеш, че и ние да си починем от теб, да се разширим!“*, *„Гъската има повече ум от тебе!“* или *„Много миришеш, като язовец!“*...

Затова така плаче Кунка и преглъща сълзите си заедно със зальците. А те са така вкусни, тези гъби — препечени, хрупкави. Само че защо не ги ядат децата? Свилен си е намерил някаква работа из кухнята, човърка кранчето на чешмата (точно сега ли е заяло, проклетото?), снахата е пустила прахосмукачката (не е ли късно за чистене?).

Сама не и е сладко, отмества препълнената чиния. *„Ние сме яли, надуха ни се коремите!“* — спуска се, изведнъж угрижен, Свилен към Кунка. — *„Ти си хапни, всичко е за теб. За тебе, майко...“*

„Майко!“ — повтаря си Кунка и продължава да дъвче. Откога не е чувала тази най-топла, най-жадувана дума... Нищо повече не ѝ е нужно. Отдавна е сита. Тлъсти са тези гъби, напоени с масло, бързо утоляват глада ѝ, но преглъща хапка след хапка — нали вижда как синът се радва на апетита ѝ... Божичко, откога е чакала такова внимание от негова страна, такава неподправена обич. Всичко лошо ще бъде забравено — майките прощават веднага...

Сутринта „разтревоженият“ Свилен звъни до „Бърза помощ“: *„Мама е много зле. Умира. Снощи ядохме гъби...“* Когато дежурният лекар пристига, заварва Кунка отдавна изстинала. Свилен и съпругата му заявяват: *„И ние ядохме. Спасете ни!“* Прежълтели са, изпотени. Продължават да повтарят — до втръсване — и в линейката, и в болницата: *„И ние ядохме от гъбите. Отгде да знаем, че били отровни...“*

На съдебния лекар, пристигнал веднага при двамата, му прави впечатление добрият им общ вид, непривичен за страдащи от фалоеидно отравяне. Съмненията му се потвърждават от специалиста-реаниматор. Въпреки протестите на съпрузите, почти насила им вземат със сонди стомашен сок. В него не се откриват никакви следи от гъби.

Кръвните лабораторни проби показват нормални чернодробни функции, което е изключено при непременно разстройващите ги мухоморки. (Именно тези жестоки гъби са намерени в стомаха на аутопсираната Кунка.)

Идва следователят — той вече разполага с данните на съдебния лекар. Някъде след десетата минута снахата не издържа, разридава се: *„Свилен донесе гъбите отнякъде. Сам ги приготви. Забрани ми да хапна дори и едно късче. И аз го разбрах...“*

Разбрала го е, естествено. И дете ще се досети. Не е трепнало сърцето на снахата, когато свекървата е седнала, любезно подканена от сина си, на масата. Пуснала прахосмукачката и отишла в стаята „да чисти“. Всъщност — за да не гледа как майката преглъща приготвената от собствения ѝ син отровна гозба. Да се скрие от себе си. Гузната съвест винаги има нужда от прикритие.

Свилен е далеч по-упорит, дълго време не признава нищо: *„Не знаех, че са отровни. Купих ги от един гъбар, клечеше край сергиите на пазара. Аз ядох, но не много. Но кажете — възможно ли е човек да убива майка си?“*

Изглежда, че е възможно...

Пред съда е съвсем друг: свит, уплашен, хленчещ. Искал само да... „сплаши“ майка си, та да се досети, че не я желаят и да ги напусне. (А къде да отиде?) „Не е предполагал“, че от половин паница мухоморки човек може да се отрови. После — както може и да се очаква — се опитва да стовари цялата вина върху съпругата си: *„Тя ме накура. Подлъга ме, измами ме. Аз винаги съм обичал мама...“*

И сготвя отровни гъби за тази, която му дала живот... Накрая признава целта си: чрез смъртта ѝ да се разшири... по „естествен път“, както при кончината на баща си. За да заживеят двамата с жена си сами, да се наслаждават един другиму без стеснение от трети човек. С други думи — забъркал отровна гозба за майка си в името на любовта...

Егоистът не само се ражда. Той се и създава — преди всичко в къщи, в семейството, чрез домашното възпитание.

Дали Кунка не става жертва фактически на прекомерната си майчина любов?

Вярно, понякога в отношенията между син и майка — поради една или друга причина — може да се вклини охладняване,

равнодушие, дори отчуждение. Но не и омерзение, не и злоба или ненавист. Та това е рождената майка! Дори и когато не е права, дори и когато нещо съгреши, майката не може да бъде хулена, обиждана от чедото ѝ. За убийство е изключено дори и да се помисли. Има ли нещо по-свято от майката — тя е самият живот!

Изключено е майка да желае смъртта на сина си, колкото и лош, непоправим и долен да е той, ако ще и да е злодей над злодеите.

А обратното — син да иска смъртта на майка си? И дори сам да я причини?!...

Обратното, както се вижда, е възможно...

Крамолите в този дом се подклаждат всеки ден. И всичко започва, откакто идва снахата...

Хубава е Невена. Хубава, но със зъл характер. Себична, горделива, алчна. Още като влиза в къщата, започва да се разпорежда като стопанка. Съпругът ѝ Бончо — тих, кротък, „на мравката път сторва“ — послушно изпълнява разпоредбите ѝ. Отначало отделя старите си родители, както тя пожелава, в приземния етаж. Но според Невена и това им е много — и скоро обсебва две от стаите. Дядо Марин и баба Тодора заживяват в северната, най-усойната стая на къщата, която са изградили със собствените си ръце. И пак не стават мили на снахата. Укори, обиди, подмятания се сипят от нейните начервени уста всеки ден.

Изминава година, втора. Бабицката се смалява — от срама, от тормоза. 75-годишният старец също се измъчва — и той хокан, руган, осмиван. На няколко пъти се оплакват на сина си. Бончо виновно свива рамене, гузно мълчи: не смее думица да каже на жена си. Днес тъй, утре тъй — баба Тодора почива...

Неведоми са механизмите на душевните сътресения, които изживяват старите хора. Далеч по-чувствителни, отколкото в по-млада възраст, те рухват много по-бързо, много по-лесно, понякога и от изненадващо „леки“ удари: обидна дума, недомлъвка, дори гримаса. Напластените в сърцата им през дългите години горчилки, терзания и болки, сега вече преливат и най-изненадващо могат да скъсат „бента“. Всекиму е позната старческата раздражителност и избухливост, припряност и дотегливост — характерни особености, които имат

своето физиологично и психологично обяснение. Но младите не обичат да се замислят върху това. За немалко от тях възрастният човек е просто едно... безсмислено бреме в къщи, излишно като овехтял продънен куфар. И уважението, топлотата, почитта, от които толкова се нуждаят изстрадалите старчески души, остават нераздадени.

Докато се случи непоправимото...

След кончината на свекърва си Невена вече се чувства пълновластен господар в този дом. Прибира се, когато си поиска, живее нашироко, ходи по екскурзии и курорти без него, със свои си компании...

Всичко това измъчва дядо Марин. Пона начало деликатен и вежлив човек, той вече не се стърпява и започва да прави забележки на разюздилата се снаха: че много закъснява, че е загубила срам и от хората, и от господата, че цялата работа накрая ще завърши зле. „Зле, но за тебе!“ — не му остава дължна Невена и продължава по старому...

„Татко“ — е казвала едно време снахата, когато се е обръщала към бащата на мъжа си. Всяка свекърва дума се е изслушвала с почит, желанията му, дори и прищевките се изпълнявали с готовност. И това е било неизменното правило в старото българско семейство, особено по селата.

Днес, разбира се, никой няма намерение да се тюхка по времето отпреди един или половин век. Всяка епоха определя и начина на живот, и разпределението на труда и богатата, и морално-етичните взаимоотношения в обществото и в семейството. Но каквито и промени да са настъпвали в менталитета и в оценъчните стойности на хората, непременно се е запазвало уважението към стария човек, създал и отгледал твой житейски другар. Поне така е логично. И редно.

Така ли е и днес?

Обобщения не би могло да се направят. Но в едно, вярвам, ще бъда неоспорим: лошите хора никога не са се свършвали. Наивно е да се вярва, че те ще последват съдбата на динозаврите. Прието е, че характер можело да се пречупи, да се превъзпита изцяло, да се насочи в желано русло. Не твърдя, че подобно дело е невъзможно. Сигурно трябва да е осъществимо, поне в някаква степен — но това ще е дяволски трудно. И най-вещият педагог доста ще се поизмъчи, ако трябва да изкоренява жилавите трескотни храсталаци на злобата, омразата, егоизма, завистта, алчността... Тези качества са се враснали

в душите на някои хора, тъй както инстинкта за самосъхранение, например. Характеровите особености, генетично всадени по неведомите пътища на родословното потекло, са невероятно трудни за променяне и с най-съвременните педагогически похвати.

Назованата от народа „лошотия“ се носи цял живот, като белег от изгаряне. И не само се носи. Тя газии, стъпква, унищожава всичко пред себе си — стига да не срещне твърд отпор. Оставена на воля, лошотията е неудържима...

А Невена противодействие не получава... Бончо примиренчески търпи своеволията ѝ. Печално е, когато един съпруг е безхарактерен. Разбира се, по-отблъскващ е деспотизмът. Ала нима може да разберем и примиренчеството, безволието, малодушието?

Невена не може да прости на дядо Марин, че единствен той се „осмелява“ да ѝ дири сметка за разюздаността и аморалната слободия. Грубо отвърща на всяка негова дума. Ругае го, напъжда го.

Докато в една неделя става страшното...

Съботната вечер ще да е била твърде наситена с приятни изживявания за Невена — тя се прибира в къщи едва сутринта. Старецът, излязъл вън на двора, не се стърпява и започва да негодува с висок глас.

— Абе, ти докога ще ми тровиш живота? — кипва снахата, спуска се върху свекъра си и го блъска с две ръце в гърдите.

Дядо Марин полита и пада на земята. Понечва да се изправи, но се отпуска, главата му клюмва. След минута издъхва...

Свидетел на драматичната сцена е един съсед.

Пред следствените органи Невена не отрича, че е блъснала свекъра си. Но не може да разбере: как е възможно да го убие по този начин?

Отговор дава съдебният лекар, извършил аутопсията. Ето част от протокола:

„Намери се старческо дистрофично (с изменения в структурата) сърце с кафеникав, мек и къслив мускул, с уморени атеросклеротични изменения на венечните (коронарните, оросяващи миокарда) артерии. На дясната страна на септум атриорум (преградата между предсърдията) над трикуспидалната клапа се намери 3–4 см дълга пукнатина над ендокарда (вътрешната обвивка на сърдечния мускул), прясна, кръвонаседнала, засягаща и мускулните

фибри (влакна). Смъртта е настъпила най-вероятно поради предизвикан от тази пукнатина травматичен сърдечен блок (прекъсване проводната система на сърдечния ритъм)“...

Пукнатина в сърцето — това е причината за непредумишлено причинената смърт на дядо Марин.

Каква по-вярна диагноза?...

Историите, описани дотук, са все тъжни, мрачни. Но следващата (не по вина на автора) е направо покъртителна. Сърцето се свива от болка дори при представата за гледката, която се открива през една есенна утрин пред очите на съдебния лекар. Под клонест дъб е намерен труп на момиченце. Вратлето му е премазано... С какво, от кого, защо?

Внимателният оглед дава първите данни. Тежък крак е стъпвал точно върху гръкляна — той е потрошен, кожата над него е силно охлузена, с кръвонасядания. Там личат грайфери (лабораторната експертиза ще докаже, че са от маратонки). И друго: отзад, на врата, личат следи от нокти. Значи детето е било първо душено, после — умъртвено по този особено мъчителен и жесток начин.

Вземат се отпечатъци. Оперативният работник тръгва да разследва случая. Оказва се, че момичето е от близкото село. Преди десетина дни е починал баща му. Приживе, със своя брат Станчо, те построили голяма хубава къща. Момичето е единствената му наследница (майка му била женена повторно).

Опитен е оперативният работник, веднага му става ясно кой може да има интерес от премахването на момичето: само чичото, естествено. Още по-естествено е той да отрича злодейството си. Маратонки? Да, има — но кой днес няма? Тогава към стената го притиска съдебният медик: при изследването се доказва, че отпечатъците от ноктите по детското вратле са негови... Дактилоскопичните сравнения, които извършват криминалозите, също уличават чичото...

И престъпникът рухва. Първата дума, която проронва, е: „Милост!“...

Безброй са разприте, свадите, побоищата, дори убийствата, които стават всекидневно по света, заради късче земя, шепа пари, имущество

някакво — все тленни, преходни ценности, които никога не засищат човека, забравил, че е дошъл на този свят като гост...

Забравил, че тези ценности в гроб не се отнасят...

Колко хора обаче се стремят да заграбят повече, отколкото са в състояние да използват. Все още някои смятат милосърдието — за отживелица, щедростта — за разсипничество, любовта без сметка — за глупост, великодушието — за безсмислица. В душите се трупа, напластява — като неизвозена тор — алчност, завист, ламтеж: на всяка цена повече и повече да се обсеби, повече и повече да се притежава, повече и повече да се трупа!

Познавам едного, който вечно ходи с оръфана широка чанта — от работа до къщи, от къщи до работата. Чантата му е нужна не за да пазарува продукти за семейството си (той е самотен). В нея той грижливо пъха всяко нещо, видяно по пътя, което може да му свърши някаква работа: парче тухла, камък, скъсан канап, дъсчица, гвоздейче. Не се смущава от странното си „хоби“. Дори се хвали, че с такива материали си е вдигнал помощните постройки. Излишно е да уточнявам, че този човек е невероятно стиснат, при все, че не печели зле. Единствената му страст е събирането на отпадъци, от които ще извлече някаква полза... Да трупа имущество!

Интересно е как в името на това имущество човек може да се обезличи, да изгуби и чест, и достойнство — нравствени качества, без които няма право да носи това най-гордо име.

А колко често от алчността до престъплението има само половин крачка...

Убеден съм, че добрият човек не се нуждае от много. Хляб, работа, чест, любов... И така — до края, докато земята прибере умореното тяло, преживяло какво ли не, но никога не пречупило се в жалък поклон пред някакво гвоздейче. Това са достойните за почит труженици и граждани, които с мирно всекидневие и почтен труд изграждат дом и постигат име, отглеждат и възпитават челяд, към чуждо не поглеждат и не посягат, не завиждат никому, не ламтят за повече, отколкото им е нужно.

Знам случаи, когато чичото или вуйчото прибира в своята къща (дори осиновява) сирачетата на брат си или сестра си. Храни ги, напътства ги, изучава ги, ако е нужно — и ги издържа, докато си вземат хляба в ръцете. Помня един малограмотен мой пациент, с

обширен преден инфаркт. Още на третия ден (най-опасния за усложнения период) ме молеше като дете: „Пусни ме, докторе, само за неделята да си отида до къщи! После пак ще се върна!“ Категорично му отказах. В събота вечерта, въпреки засилената „охрана“ на персонала, избягал през прозореца, както си е по пижама... В понеделник бе дошъл — лежеше кротко в леглото си и още преди да му се скарам за своеволието, с тиха извинителна усмивка изрече: „Докторе, женеше се дъщерята на покойния ми брат. Сираче — от малко съм го отгледал като свое. Грях щях да сторя, ако не бях отишъл на сватбата му. Нито пих, нито пуших, нито хоро играх — само на стол съм седял и лимонада съм вкусвал. Ако искаш — изпиши ме дисциплинарно...“

При наличието на такъв чичо как да говориш за другия, злодея?

Тракторът оре в землището. Браздите се отмятат на широки пластове. Привечер идва бригадирът, за да провери работата. И тъкмо да си тръгне, нещо се бялва пред погледа му.

Връща се. И се разтреперва. Няма грешка: череп с още неизгнила косица около слепоочията. И скелет...

Започва разследването. Ексхумацията, която окръжният съдебен лекар извършва, дава интересни данни. На тилната черепна кост зее огромен отвор, направен — според неговото заключение — най-вероятно с брадва... Категоричен е: убийство, станало преди 5–6 години. Отличителни белези по скелета — липсват крайните две фаланги (костици) от четвъртия и петия пръст на дясната ръка.

Общинският милиционер си спомня, че именно преди 5 години от селото мистериозно е изчезнал младият дърводелец Божидар. И до ден-дневен няма никаква следа от него...

Привикват жената на Божидар. Тя също твърди, че не знае къде се намира съпругът ѝ. Веднъж отишла на гости при неговите родители, в недалечно село, и като се върнала, не го заварил в къщи... Оттогава не го е виждала. Питат я дали е имал особености по ръцете. Потвърждава: преди години, при работа с банциг, по невнимание срязал безименния и кутрето на дясната си ръка...

Съседите също дават показания: Божидар имал в селото само един враг — тъста си... Никак не се обичали, вечно били в конфликт, в

разпри. Веднъж, в пивницата, старият се зарекъл пред всички, че някой ден ще затрие зет си, „за да не мърси света...“ Това направило силно впечатление на хората, неслучайно много от тях го запомнили.

Тежко съмнение пада върху тъста на Божидар. На третия ден от следствието овчарят не издържа, изпада в явни противоречия и признава: „Аз го убих. Със секирчето...“

Със секирчето? Собствения си зет! Защо?

Обяснението е изненадващо цинично:

— *Не ми харесваше... Особен такъв... Абе, лошо се държеше с мене. Аз му кажа едно, той ще отвърне две. Не ме зачиташе за човек. Прост съм бил. И все пари ми искаше: „Дай, дай!“, ненаситен. Пък мързелив. Захвана и да пие, да тормози дъщерята. Тя веднъж му казала, че иска да се разведе. Той ѝ рекъл: „Развод няма да ти дам. Ако овдолееш — тогава ще си свободна.“ Щом е тъй — добре. Затова аз реших сам да оправя цялата тази работа. Със секирчето...*

— Със секирчето?

— *Друг начин не виждах... Щом няма да даде развод...*

Без да трепне мускулче по лицето му, злодеят описва пред следователя как е извършил убийството:

— *Когато я изпрати до майка си на гости, разбрах, че сега е дошъл сгодният момент... Привечер влезе в работилницата да прави нещо. Вратата бе отворена. Беше с гръб към мене, режеше на банцига — нито ме виждаше, нито ме чуваше. И го измлатих по главата със секирчето. Не повторих — работата бе свършена...*

Работата... Тази свята дума можело да се употребява и за убийство...

Останалото е лесно да се разбере. Посред нощ убиецът натоварва трупа на магарето си и го изнася наскоро полето. Надве-натри изкопава не особено дълбока дупка и там го зарива. Преди това съблича окървавените му дрехи, за да ги изгори в огнището. Никакви следи не бива да останат от умъртвения зет. (С дъщеря си не споделя — нека да си мисли, че е изоставена.)

Забравя само за осакатените му пръсти.

Наглед незначителен „особен белег“, който няма да остане скрит от никой съдебен лекар...

И за кой ли път ще се докаже, че рано или късно злодеят ще бъде разкрит!

Погледната отдалеч, ладата първоначално буди смях: забучила муцуна в ниските храсти, като лакомо животно, вирнала задница. Но не до шеги е на оперативните работници. Вътре има труп на млад мъж.

По-нетърпеливите бързат със заключението: катастрофа. След обичайните снимки и измервания измъкват трупа и го препращат за съдебномедицинска експертиза. След аутопсията са установени изпочупвания на черепа и горните шийни прешлени. Фрактурите са необичайно много за пътнотранспортно произшествие, при което колата е останала учудващо здрава. Съдебният лекар е озадачен: по коленете и ръцете на трупа няма травми, а точно това са обичайните места за фрактури при автомобилни катастрофи. В стомаха и в кръвта се установява повишено съдържание на алкохол. И друго прави впечатление на медика още при огледа на трупа: той е намерен отпред, но не на шофьорското място, а до него. Значи — не той е карал колата.

„Невъзможно е само от друсането на ладата по стръмния неравен склон да се получат толкова тежки фрактури на тялото. — заключава медика. — При това тя не се е преобръщала — изминала е 20-тина метра и току пред пропастта храстите са я задържали. А къде е бил шофьорът?“

Така, съвсем логично, първоначалната версия за смърт при злополука трябва да бъде изоставена. Да се идентифицира нещастникът не е никак трудно — ладата е негова собственост. Съпругата му — изплашена и опечалена, само прегръща двете деца-сирачета, окайва ги: как ще растат вече без баща? През сълзи успява да обясни на служителите: снощи Жоро ѝ се обадил по телефона, че ще закъснее. Имал повод — среща със стар приятел от казармата. Обичал да си попийва след работа, а мярка не знаел... Пиянството му било лошо: вдигал скандали, налитал и на бой. Жената неусетно заспала. И много се уплашила, когато сутринта не го видяла до себе си.

Назовава и любимото му заведение — крайпътното ханче. Следователят се насочва натам. Нито управителят, нито сервитьорите обаче не били виждали своя постоянен клиент миналата вечер. Последният път, когато ги посетил, било преди 3 дни. Изпил си обичайните 5–6 ракии и си тръгнал. Ладата карала жена му. По принцип Жоро не шофирал след употреба на алкохол.

Това, че не е шофирал непосредствено преди смъртта си, е ясно още при огледа на местопроизшествието. Показанията на търговските работници само допълнително потвърждават версията, че Жоро е убит предварително. И после, за инсценировка на катастрофа, ладата е била бутната надолу по склона от престъпника (престъпниците). Сигурен, че ладата ще се преметне по стръмния склон и ще се разбие, замаскирайки по този начин деянието, убиецът (убийците) дори не е проследил пътя ѝ и е избягал обратно, към града — да се скрие.

Отново на помощ идва съдебната медицина. Аутопсионният протокол не оставя място за съмнение: смъртта е настъпила вследствие убийство. На две места черепът е счупен от тежки удари с четвъртит тежък предмет с размери 3 на 3 сантиметра. Същият предмет е разбил и челюстта, и шийните прешлени на жертвата. „*Най-вероятно това е чук!*“ — произнася се медикът.

„*Убийство!*“ — заключава следователят.

Но кой е убиецът?

Отново се връщат при вдовицата Милка: с кого може да е бил Жоро през последната си вечер, къде според нея би могъл да отиде? Жената само свива рамене: не познава никого от казармените му приятели, любимото му заведение, както вече им е съобщила, е ханчето. Нищо друго не знае!

След двукратни разговори следователят престава повече да призовава Милка.

Но да разпитва колегите ѝ не се отказва. Сведенията, които те дават, са интересни, озадачаващи. Близо година преди нещастieto Милка се срещала с един младеж, Николай, неин добър съсед и, както се оказва, още по-добър приятел... Само два-три дни след погребението на Жоро вдовицата възобновила връзките си с Николай, сякаш нищо не се е случило. Този факт озадачава оперативния работник. Странно поведение, наистина, за една овдовяла млада майка...

Междувременно старателно са проучени колегите на убития. Показанията, които те дават, не се различават: всеобщо е мнението, че Жоро бил весел, контактен човек, с една-единствена слабост — пиенето. Изключва се възможността да има врагове — защо да бъде мразен един шегаджия, готов всеки му да услужи, винаги да помогне? Само защото пие? Та това е проблем единствено на жена му...

Ето, че въпросът отново се завърта край Милка. Но как да се изтръгнат повече показания от нея?

Преднамерено провеждат няколко последователни разпита на Милка с цел (както ѝ обясняват) да получат допълнителни разяснения на някои обстоятелства. Отначало тя се държи дръзко, недвусмислено показва раздразнение от настойчивостта на следователя. Дори подхвърля на няколко пъти: *„Защо е нужно да продължаваме да ровим костите на Жоро? Убийство, злополука — има ли това някакво значение? Все едно — няма да възкръсне.“* Рядко се среща подобно безразличие у една вдовица към разбулването на тайните около гибелта на съпруга ѝ. Но Милка от ден на ден става по-неспокойна, в службата — сприхава, лесно раздразнителна. С Николай започват да се срещат все по-рядко. Младежът — ерген, изоставя вдовицата, която при това има и две деца. И се увлича по едно момиче. Факт, който окончателно изважда Милка от равновесие.

Тогава решават да им направят внезапна очна ставка. При поредния разпит на Милка в стаята въвеждат Николай. Още като я вижда, той закрещява:

— Ти ме накара! Ти ме накара! Аз не исках!

Нахвърля се отгоре ѝ. Сбиват се — пред оперативните работници.

След като ги разтърват, вдовицата прави пълни самопризнания.

Злокобното намерение да умъртви съпруга си, дошло спонтанно, при една от любовните срещи с Николай. Споделила му, че Жоро я измъчва — връща се вечер пиян, тормози я, налита и на бой, че повече не може да живее в подобен кошмар. Николай ѝ съчувствал — както тя преценила — от цялото си сърце. *„С Жоро ще съм вечно нещастна! — заридала веднъж Милка. — Трябва да го премахна, помогни ми...“*

Николай лекомислено се поддавал на нейните внушения. И бързо създали план за престъплението...

Изпълнили го, може да се каже, точно по плана. Без да предвидят само едно, най-неочаквано препятствие: туфата хрусталаци, изпречила се пред устремената към пропастта лада...

В онази вечер, както обикновено, шофирала Милка. Завела съпруга си не в любимото му ханче, а в друг отдалечен крайградски ресторант. Жоро изпил обичайната си доза, дори малко прекалил — 7 ракии... И когато си тръгнали за в къщи, „ненадейно“ край колата им

се завъртял Николай, съседът (и любовникът). Не е известно дали Жоро се досещал за връзките му с неговата съпруга, но без желание се съгласил да го вземат в ладата. Дори на няколко пъти измърморил, с мъка обръщайки надебеления си език: „Ама хич не ги обичам навлеците...“

„Навлекът“ станал неочаквано агресивен, когато Милка спряла колата в близост до стръмния склон, на няколко километра от града. Едновременно с изскърцването на спирачките Николай нанесъл първия удар с предварително приготвения чук по главата на седналия пред него Жоро...

Престъпниците излезли от ладата, бутнали я по нанадолнището и без да губят повече време, забързали към града.

Останалото се знае.

Вместо да се разведе, Милка предпочела да убие съпруга си...

„Много пиеше! — ще се оправдава тя пред съда. — А пиеше всяка вечер. Не можех повече да издържам... Не трябва да се съжбява за този пияница. За него алкохолът бе по-важен и от мене, и от семейството. Жоро затъваше, пропадеше. Той бе загубен за обществото.“

Колежката ѝ Соня я обрисова най-добре: „Милка не подбираше средствата, за да постигне целта си. Веднъж вдигна скандал на директора, задето не искаше да ѝ даде отпуск по никое време (тъкмо наваксвахме закъснението в плана). Бях в кабинета му, когато тя, без да се смуцава от мен, заяви, ме ще докладва в министерството за връзките му с една от колежките, ако не ѝ подпише молбата... И с този груб шантаж успя...“ Друга нейна колежка допълва: „Всички в службата се бояхме от Милка. Ако не ѝ угодим в нещо, ще ни нахока, като да сме най-долните нищожества. Брутална, нагла — правото е все нейно, все тя е оцетена. Кой смее да я засегне с нещо? Очите ще му извади...“

Но от „очите“ до живота има огромна разлика!

„Агресивен характер“ — ще махне примирено всеки, който има малко или много увлечение по психопатология. Но този характер е получавал възможности да се изявява, да се развихря, да мачка. Явно и Жоро е предпочитал (когато е трезвен) да си кротува в къщи пред своята, меко казано, нервна жена — така, както и колежките ѝ в службата. А може би именно нейната брутална властност го е

принуждавала да пие до забрава. И Милка, не срещнала отпор от никого, заживяла с убеждението, че всичко ѝ е позволено.

Дори и убийство...

Любовникът Николай — едно безволево сляпо оръдие, послушно на властната си хетера, извършва поръчаното му злодеяние. Без да мисли, без да разсъждава. Тъпо изпълнителен. Безхарактерен. Като копой по време на лов; посочат му дивеча и той се втурва да гони.

И понякога е трудно да преценим кои са по-опасни за обществото: агресивните личности или пихтиеподобните изпълнители на капризите и нарежданията им?

А може би голямата беда се крие във всички, които позволяват на тези „неудържими“ властелини да проявяват инстинктите, прищевките и изстъпленията си...

Един мой приятел се разболява винаги, когато здравето на жена му се влошаваше. При това той изпитва същите болки като нейните... Дълго съм мислил относно причината за тези негови „пристъпи“. Без съмнение те са от духовно естество, от психологичната нагласа, която може да придобие само влюбеният, само чистият човек. На такава съпруга трябва да завиди всяка жена...

Не бих казал, че подобни хора са изключение. Можеш истински да обичаш и без да изпитваш болките на съпругата си или да придобиеш температурата ѝ... И все пак, често се сещам за своя приятел — с уважение.

Всъщност, какво друго представлява идеалният брачен живот (има го!), ако не всеотдайност? Обичта, покрай другите ѝ измерения означава още и тревога за съдбата на другия. И щастлив е този, който е обграден с такава тревога.

В противовес ще разкажа една печална история. Тя е свързана с престъпление, което е нямало никога да бъде разкрито, ако съдебният лекар не е бил наблюдателен и компетентен.

— Вангеле, лошо ми е. Втриса ме.

— Нищо ти няма.

— Изгорях от огън. Сигурно грип ме е хванал.

— Такова зло като тебе нищо го не хваща. Лягай си там и кротувай. Аз излизам.

— Пак ли при онази парясница? Господ да те убие. Нямащ ни срама от хората, ни жал за мене. Оставяш ме всяка вечер — трудна жена, и бягаш да мърсуваш...

— Мълчи. Ти ли ще ми дириш сметка?

Вратата се тръшка. Лесничеят Вангел отново оставя бременната си жена, за да отиде при любовницата си.

Янка стене и проклина.

В това време съпругът ѝ е при своята любовница. Шептят:

— Обичам те! С теб ми е много хубаво.

— И на мене.

— Искаш ли да живеем заедно?

— Как? Невъзможно е — сякаш не знаеш, че съм женен. А и очаквам дете.

— Дете... Да не мислиш, че е от тебе? Не помниш ли как зоотехничето се увърташе край нея?...

— Глупости. Не вярвам — те само служебно...

— Къорав си ти. То си беше толкова ясно...

Повече не разговарят. Отново се прегръщат. Вангел пресушава бутилката с ракията. В замътеното му съзнание припламват, раздухвани от любовницата му, всеизгарящите огънчета на дивата ревност. Разделят се.

На изпроводяк жената пак шепти:

— Обичам те! Кога ще станеш мой, само мой? Да се съберем, да бъдем заедно. Ние сме родени един за друг, не го ли разбра?

С пламнала глава лесничеят се прибира в къщи. Вече е решил окончателно: не може да живее повече с тази жена. Тя очаква дете, което „може би“ не е от него... И, най-важното, тя е „пречка“ за любовта му към другата, „истинската любима“. Не може, не иска да бъде нито миг повече с Янка!...

— Вангеле, изгарям. Дай ми някакво лекарство за температурата — охка жената, та поне чрез болестта си да предизвика у него милост, съчувствие, топлинка.

— Ще ти дам, ще ти дам — обещава лесничеят.

Рови в шкафа. Пръстите му разбишкват кутийките с аналгин, ацетизал, хинин. И сграбчват бурканчето със стрихнин, предназначен

за вълчите примамки...

Не трае повече от няколко секунди колебанието. Още е топъл от ласките на онази, другата, още звучат в ушите му змийските й думи: „*Детето не е от тебе. Искам да заживеем заедно?*“... Люшкат го и вълните на ракията. И го подема въртопът на злодеите: дълбок, вихрен. Отнася го.

Към моралното и човешкото падение.

Лъжичката с белия пращец е поднесена пред устата на бременната съпруга:

— Пий! — изрича най-долните думи в живота си Вангел.

Янка преглъща с усилие:

— Уу, то много горчиво бе, мъжо.

— Горчиво, я. Нали знаеш, че хининът горчи. Пий докрай, де!

Много добре знае що за „хинин“ е това — сума ти вълци и лисици е изтровил посредством примамки, наръсени със стрихнин. Отровата е сигурна...

15 минути по-късно Янка започва да трепери още по-силно. Изведнъж тялото ѝ се изпъва в силен гърч, челюстите ѝ се стягат. Дишането спира, лицето посинява. Смъртта милостиво настъпва, за да избави бременната жена от мъките.

За зла врага на Вангел, в този момент в къщата влиза селският фелдшер — той е дошъл да види диспансеризираната бъдеща родилка, майка ѝ му е казала, че има температура. Вижда я — само че застинала... И веднага звъни до милицията: в селото загадъчно е починала бременна жена!

Оперативната група пристига след 30-ина минути — селото е съвсем близо до окръжния град. Съдебният лекар не може да повярва: нима е починала само преди час? Но трупното вкочаняване е много силно. И толкова бързо е настъпило...

Дали не се касае за стрихниново отравяне? Това отровно вещество действа предимно на централната нервна система, причинява болезнена, мъчителна смърт, бързо и силно трупно вкочаняване. И може да бъде открито чрез химическо изследване...

Вангел е задържан. Протестира, „негодува“. Отрича своето деяние дори и когато му показват бурканчето със стрихнин, намерено в сметището, където го е заровил веднага след престъплението.

Докато му покажат и данните от лабораторния анализ...

С колегата по служба делим не само производствени или ведомствени задължения и проблеми. Често той е и наш приятел, верен другар. Ще ни заеме пари, ще ни смени на дежурство, с него ще споделим лични болки, душевни терзания, мечти.

Точно такива колеги са шофьорите на тежкотонажната ифа Пандо и Тома. Неразделни. Казват им „червено и черно“, заради цвета на косите. И затова че работят и живеят при пълно разбирателство.

До момента, в който Пандо установява, че Тома го мами. Източва десетки литри от горивото и го продава на граждани, шмекерува и с боновете, скришом прави черни курсове. Разгневен, му поисква обяснение. И преди да го получи, подкрепя въпроса си с юмрук.

Разправията става насред пустото поле, привечер, до спрелия камион. Тома изплюва кръв, изохква. Едрият Пандо повторно замахва с пестник, иска да правораздава посвоему, по този начин да излее възмущението си от безспорната непочтеност на своя колега. Дребничък, пъргав, измамникът отбягва удара, шмугва се в кабината, понечва да потегли и да изостави човека, когото така безсрамно е ограбвал. Пандо кипва още повече. Успява да го настигне, хваща го за краката и започва да го тегли навън. От уплаха крадецът го сритва в слабините. Тогава Пандо докопва някакъв лост и е все сила го стоварва върху главата му... Тома изохква, свлича се с подкосени крака от кабината на шосето. От дълбоката рана на темето блисна кръв. Дребничкото тяло омеква за секунди...

След малко ифата потегля. Стиснал здраво волана, разпилял блуждаещ поглед и лепкави от пот коси, неволният убиец шофира като насън. До него, в кабината, лежи доскорошният му приятел и колега. Бездиханен...

Изминава може би 100 километра. Загубва представа за времето. Чудно е как не катастрофира — кара камиона с бясна скорост, изпреварва на завоите, не спазва предимство, пътни знаци, правилник... Не знае къде отива — само да е по-далеч от мястото на престъплението. Оплаква колегата си на глас, прокллина себе си. Ала всичко вече е свършено — никой не може да възкреси мъртвия.

По пътя, докато върти волана, Пандо си мисли какво ли не. Припомня си хубави моменти от съвместната им работа. Вижда сякаш

пред очите си съпругата му, децата му. Те винаги са се радвали, когато им отива на гости, а — ето — той ги е направил сираци... Зарича се: ще издържа момчетата на Тома, докато се изучат и стъпят на краката си. Ще работи двойно, ала ще печели достатъчно, за да има и за двете семейства, за да заглуши гласа на съвестта си. В този момент Пандо е готов всичко да направи, само да остане престъплението му неразкрито. Без да проумее, че тези благородни намерения за бъдеще, изпълнено с къртовски труд в изкупление на греха, ще се изпарят още след първото преспиване в меката постеля. Опомня се някъде около полунощ. И започва по-трезво да обмисля обстановката и положението, в което е изпаднал. Убитият — убит. Сега трябва да се спасява живият... Защо да страдат две семейства без бащи — единият в гроба, другият — в затвора?

Първоначално му хрумва идеята да отиде до най-близката болница и да излъже дежурния лекар, че колегата му се е наранил неволно. Веднага отхвърля намерението — кой ще му повярва? Раната зее на темето, може ли човек сам да стовари лост с такава сила върху себе си, и то отзад? После решава да се самоубие... Накрая отново надделява най-силният човешки и изобщо животински инстинкт — за самосъхранение: да прикрие престъплението си. Но как, как?

Някъде наблизко в тъмата изсвирва влак. И Пандо тръгва към второто си злодеяние тази вечер. Сега — предумишлено. Вече е решил, не мисли за нищо друго, освен за собственото си спасение. Трябва на всяка цена да избегне суровото наказание, което го очаква след убийството.

И подкарва камиона към посоката на локомотивния писък. Лесно намира железопътната линия. Спира. Свлича вече вдървения труп. Захвърля го върху релсите. И веднага дава газ — назад, по-бързо назад.

След два часа вече си е в къщи. Старателно избърсва петната кръв в кабината. Сутринта отива на работа, взема товарителницата и потегля да изпълнява трудовите си норми. Сам. И с душа опустошена, пламнала от съмнения, страх и взривена съвест.

В същото време започват работа съдебните лекари... „В ход“ влизат наблюдателността, познанията по морфология, опитът.

Не е лесно да идентифицират трупа, премазан от влака. Костите са натрошени, тялото — смляно, главата — отрязана точно през шията от тежките безпощадни колела. „Нещастен случай“ — би било най-

лесно да се отбележи в аутопсионния протокол. Но от зорките очи не убягва раната на темето. Не може да се приеме, че тя е причинена от влака — ограничеността, характерните ѝ ръбове, тясната вдлъбнатина издават директния удар с тънък, дълъг, най-вероятно железен лост.

„Убийство. Последвано от инсцениране на несчастен случай“ — е категоричното заключение на съдебния лекар.

Колегите на Тома от автобазата дават показанията си. Всички са видели как той, заедно с Пандо, излезли във фаталната вечер с ифата.

Пандо не мълчи дълго. Разказва всичко. Принуден бил да удари Тома в самоотбрана. После, естествено, се уплашил и решил да прикрие деянието. Кой иска да бъде съден?

Човешкият разсъдък не е съумял да спре тежкия пестник. Защото — макар и за броени мигове — е бил помрачен. От негодуванието и гнева. От разочарованието и погазената вяра. От потъпканото другарство и низвергнатата колегиалност.

Главният въпрос избухва от само себе си: а има ли, всъщност, помрачен разсъдък? Подобно понятие е нереално. Разсъдъкът може да бъде само здрав, неповлиян от външни дразнители, винаги ясен, трезв, непоклатим. Иначе няма да е човешки разсъдък единственият в природата.

Тя стои изложена в музея на софийската Катедра по съдебна медицина: съвършено запазена мумия на сравнително млада жена. Черна, твърда като мушама кожа е прилепнала о костите. На шийните прешлени още стои коланът, с който е била удушена... Намерили са я синовете ѝ, когато разрушавали старата бащина къща, за да построят нова на нейното място. И макар да са виждали майка си само като деца, веднага са я познали — нищо, че тя вече представлява изсушен скелет, грозна и ужасяваща мумия.

Под пруста лежала, на две педи под дюшемето. Хоросанът ли я е запазил от разлагане, рехавата пръст ли, или проветрението през процепите на дъските? Това няма значение. Но кой я е убил така мъчително?

Ясно кой — баща им. Но той бил вече в гроба. Починал 10 години след неразгаданото до момента нейно изчезване. Припомнили си как биел с длани очите си, как ридал заедно с тях: къде е майка ви,

добрата ми жена?... Припомнили си също как приживе я е тормозел, непрекъснато обвинявайки я във всички възможни грехове на земята. И още: че не е страдал твърде дълго — наскоро след „безследното изчезване“ се оженил повторно...

Не било трудно да си спомнят какво е вършил, как се е държал баща им, убиецът на майка им. Груб, необщителен и мълчалив по природа, той не общувал с хората. Обичал ракията. Но — чак сега се сетили и си го обяснили защо е било така: винаги, когато влизал пийнал в къщи, правел странно широка крачка... Сякаш на прага горял огън. Или по-точно — под прага...

Алкохолът по принцип освобождава задръжките. В случая е разбуждал кървавата гузна съвест. Сепвала се е душата на престъпника. И стъпалото, увиснало над прага, се вдигало нагоре, протягало се напред — колкото може по-високо и по-далече.

Не убийството, не последвалото чудовищно заравяне на трупа под пруста, а стъпването върху костите на жената и майката на децата му е представлявало всъщност най-голямата мъка на злодея. И най-суровото му наказание. Той е съзнавал това, макар и пийнал. И с ефимерната надежда, че така ще успокои поне за миг гърчавата си душа, се е опитвал да прекрачи трупа, който закопал под пруста на къщата. Стъпването върху него фактически било стъпване върху окървавената му съвест, върху черната му душа. Но широката крачка едва ли е облекчавала нейните спазми.

Навярно подобни терзания и психични смущения чувстват и други злодеи, умъртвили най-скъпите, най-близките си хора.

За такива престъпници няма прошка дори и от собствената им съвест...

ЖЕСТОКА ЛЮБОВ

Няма по-свещено чувство от майчинското. Има ли нещо по-скъпо от чедото?

Колкото и познато да звучат подобни мисли, едва ли ще се намери човек, който да ги отрече. Смисълът им е проверен в живота.

Въпреки изключенията...

Гинка Симова, ученичка в X клас, не е сред отличниците. Но и никога не е създавала грижи на преподавателите и родителите си — добра е по успех, примерна — по поведение. За характера ѝ най-добре ще прилегнат служебните определения — не възторжени, но не и фалшиви: „тиха, скромна, не влиза в пререкания с учителите и другарите си, изпълнителна, прилежна“. Докато един ден този характер ще прояви неподозирана твърдост. И месеци по-късно — невероятна жестокост...

Гинка си има приятел, който не се грижи за последиците от любовната им връзка. И когато девойката му разкрива, че усеща нов живот в себе си, нагло ѝ заявява да се оправя както може...

В душата на момичето настъпва срыв. За прекъсване на бременността вече е късно — месецът е четвърти, скоро ще встъпи в петия... Първите дни след раздялата са най-тежки, непоносими. Гинка е съвсем близо до намерението за самоубийство. Не ѝ достига смелост (и още по-добре): всеки път, когато посяга към таблетките, ѝ прилошава — веднага си представя какво ще бъде след няколко часа — бездиханен труп. Още по-непоносима е мисълта, че на аутопсионната маса ще се разкрие и причината, подлѳгала я да прекъсне живота си.

Честолюбиво е това момиче, извънредно болезнено, честолюбиво. Това предопределя и все по-затвърждаващото се в съзнанието му намерение да остане докрай с неразкрито забременяване. Не би прежалила този срам Гинка Симова. Късно е да се съжбялява за пропуснатите първи три месеца, когато абортът би могъл да заличи всичко. Постепенно се окопитва, намерението за самоубийство избледнява в помислите ѝ. Но какво да направи, за да

остане неопетнена пред обществото, за да не узнае никой за нейното грехопадение?

Естествено е първоначалната опора да бъде потърсена в семейството. Родителите на Гинка са хора затворени, саможиви — и в службата, и в къщи. Тя е единственото им дете, но никога майката не е разговаряла с нея като с равна, като с чедо. Още по-недостъпен е бащата. От Гинка се изисква само послушание и прилежност. Забранено ѝ е да излиза с компании от съученици (затова пък девойката се влюбва в съвършено неподходящ човек — по-възрастен, опитен ухажор). Забранено ѝ е да закъснява вечер (нищо, любовта ѝ има своето плътско осъществяване през дневните часове — непосредствено преди или след училище). Забранено ѝ е да безпокои татко си, когато той работи (а това е почти всяка вечер; завърнал се от службата си, доста отговорна, той продължава да преглежда документи, сводки. Живее само със своите проблеми и кариеристични амбиции).

Най-близкият човек за Гинка си остава майка ѝ. След дълго обмисляне, издебнала удобен момент, девойката уж нехайно започва разговор. Той протича по следния странен начин, неподходящ за отношения между майка и дъщеря:

— Днес момичетата от нашия клас разправяха, че някаква ученичка от София се самоубила...

— Така ли? Интересно, защо?

— Била бременна...

— Виж я ти, мръсницата...

— Защо да е мръсница? Самоубила се е, ти казах.

— Това разбрах. На нейна възраст ние не смеехме да погледнем момчетата в очите, камо ли да мърсуваме.

— Но, мамо... Случва се...

— Случва се, когато момичето е изтървано и порочно...

— Защо да е порочно? Обичала го е и му се е отдала. А той, подлецът...

— Той не е виновен. Тя сама си го е търсила...

— Това момиче било казало на майка си, че е бременно, но последвал страшен скандал и затова се обесила.

— А ти да не искаш да ѝ се радва и да очаква внуче копеле? Ей, развали се този свят...

— Мамо, но тя се е самоубила!

— А може би по-добре е сторила...

Наистина, изречени от майка, подобни думи звучат жестоко. Но тази жена нарочно ги е казала: за да отблъсне дъщеря си от положението на „самоубилата“ се ученичка, забременяла извънбрачно. Дори и за миг през ума ѝ не е минала мисълта, че дъщеря ѝ я „изпитва“ как ще приеме неприятното признание. То така си и остава несподделено — Гинка Симова не се решава да разкрие ужасната си тайна пред такава сурова майка.

С бащата, предварително си знае, е невъзможно да разговаря на тема „аз съм бременна“... Завърнал се в къщи след работа, той никога не я е запитвал — ласкаво, бащински: „Е, дъще, как премина днес училището?“ или: „Имаш ли нужда от нещо?“.

Изцяло оставил отглеждането и възпитанието ѝ в ръцете на жена си, той се интересува единствено от своята служебна кариера. И Гинка отдавна е отчуждена от него.

Минават дните, седмиците, месеците. Плодът расте, растат и тревогите на ученичката. През деня, пристегната със силни ластични корсети, размазала червило по бледите си бузи, тя отива на училище. От часовете по физическо възпитание отначало бяга, после — благодарение на изследванията на кръвта, които доказват анемия, успява да се освободи. Не може обаче да се освободи от терзанията си — те не ѝ дават покой ден и нощ. Ту решава да отиде в „Майчин дом“, без да се обажда на родителите си, ту се спира на варианта да подхвърли детето, след като го роди, пред болницата, ту се заклева да си го гледа като много други самотни майки. Но последното намерение скоро започва да ѝ се струва най-недопустимо — на първо място, заради „падението“ в очите на целия град, на второ — заради унищожаването на собственото ѝ бъдеще: кой след това ще вземе за съпруга нея, родилата извънбрачно?

Гинка Симова няма да е първата, нито последната ученичка, износила бременността си незабелязано докрай. Тя, освен това, не е оригинална и с ужасното деяние, което извършва минути след раждането — най-свещения акт за всяка жена, независимо дали той е бленуван, или нежелан. Това деяние е наричано кратко и безпристрастно в учебниците по съдебна медицина със

словосъчетанието „детеубийство“. Тази дума ще сепне всеки, още при произнасянето ѝ. И неизбежно ще предизвика въпроса: „Защо?“

Във вариантите на Гинка Симова по отношение съдбата на детето след раждането, никога не е включван план за убийството му. „Принуждават я обстоятелствата!“ — ще се опитва да я защитава на процеса адвокатът ѝ. И образно ще ги описва, като ще търси във всяко от тях психологическите „мотивировки“ за... удушаването на току-що роденото бебе. Ще забрави най-важното, най-същественото обстоятелство, тласнало Гинка Симова към детеубийството. Обстоятелство, което за разлика от деянието не може да бъде назовано само с една дума, затова пък си има своето обяснение: отчуждаването на родителите от дъщеря им, липсата на доверие между тях.

Контракциите на ученичката започват след полунощ. Уплашена, тя дори не запалва лампата. Задавя стенанията си във възглавницата и през интервалите им се ослушва — дали родителите ѝ не се чули нещо? Не, те спят в съседната стая, уморени от обичайните си грижи. Раждането става неочаквано бързо за първеския — притискан месеци наред, плодът е дребен, идва на белия свят и без акушерска помощ. Но както всяко новородено, така и това писва след първата глътка въздух... Този звук, който напразно е желан от стотици хиляди безплодни жени по света, действа на ученичката-майка като изстрел, насочен към името и бъдещето ѝ. В момента за нея няма по-голям ужас от този — родителите ѝ да разберат тайната на своята дъщеря, нейното падение. В миг се стопяват всички варианти, обсъждани през мъчителните месеци на бременността. Изгубила възможност за каквото и да е разсъждение, Гинка Симова грабва захласналото се в рев бебе и... го мушва под възглавницата. „За да не се чува...“ — ще поясни тя в съда. „Но не помислихте ли, че така ще се задуши?“ — настоява за отговор обвинителят. Не го получава — Гинка мълчи.

Замлъква и бебето, притиснато под дебелия плътна възглавница. Първата глътка въздух за него ще се окаже последна. Напразно ще се опитва майката — по-късно, когато дъщеря ѝ е призована да отговаря за престъплението си — да убеждава, че детето е мъртвородено. Съдебният лекар е категоричен: белите дробчета са напълно разгънати, с наличие на въздух в тях. И ще последва признанието на ученичката: „С все сили натисках възглавницата, за да замлъкне. Мина ми през ум,

че така ще се задуши..., но... беше ме страх от майка и татко, да не разберат...”

Майката разбира всичко сутринта, когато влиза в стаята, за да събуди „успалата“ се за училище щерка. Потънала в кръв. Гинка лежи немощна. Следва бързо самопризнание. И петнайсет минути по-късно, съвзела се от неочаквания шок, майката предлага най-логичното действие за заличаване на престъплението, което така или иначе вече е извършено: умъртвеното бебе да бъде изхвърлено. Трескаво загъват трупчето в стари вестници и така, с боклука от кошчето, майката го изхвърля в една от кофите за смет долу пред блока.

На другия ден — измита, сресана, макар и малко бледа, Гинка Симова отива на училище. Дори получава петица по литература... Всичко е на път да бъде забравено. Но още вечерта в апартамента пристига следователят... Престъплението е разкрито по много елементарен начин: боклукчията, който поставя кофите в контейнера на сметоизвозвача-камион, забелязва подалото се изпод вестниците краченце... Съдебният лекар, който ги разтваря, не бърза да ги захвърли (това е и вещественно доказателство), взира се в тях. И открива на бялото поле на единия, написан с химикалка от пощальона, адреса на абоната...

Но съвсем не това е обстоятелството, което е най-важното в случая. Защото детеубийството, извършено от ученичката Гинка Симова, има своите дълбоки подбуди в собствената ѝ семейна среда. Останала фактически сама, без да може да разчита на родителска опора, на разумни съвети, на морална подкрепа, непълнолетната ученичка става престъпничка.

Почти за всяко престъпление са необходими подбудители, съучастници, мотиви. В този случай най-точно могат да ги посочат родителите на Гинка...

Залисани във вечните си служебни, обществени и лични проблеми, взираме ли се по-често в децата си, разясняваме ли им не само трудните задачи и заплетените уроци? По-маловажни от бележките и знанията ли са всекидневните неща, възпитанието в добри обноски, в етика, естетика и (на последно място ли да бъде спомената?) половата култура?

Едва ли е правена статистика колко от 14-те хиляди извънбрачни бебета годишно са родени от ученички. Ами ако всяка от тях постъпи

като Гинка?... Подобни престъпления, за радост, са изключение. Но това не може да ни успокоява. Ако всичко продължава така, ще ни бъде все по-трудно, все по-невъзможно да надникваме в света на младите, съзряващи хора. И ще ни става студено и тъжно, ако те не ни пускат в него.

Ще става и опасно...

А колкото до любовта — тя е призвана да ражда живота.

Не да го унищожава!

Всекиму е известна „класическата“ вражда между големите родове от Верона — Монтеки и Капулети. Безсмислена вражда, довела до гибелта на децата им Ромео и Жулиета. Нерадостната участ на прокълнатите от най-близките си млади влюбени се повтаря и в наши дни. Въпреки шеметния научно-технически прогрес на атомния XX век, във взаимоотношенията между хората няма почти нищо ново...

Селото е малко и не е отбелязано на всяка карта. Но драмата, разиграла се в него през един студен декемврийски ден, става известна нашироко.

Веселка и Пламен се обичат. Както изглежда — желаят да създадат семейство. Минават месец, два, три, а Пламен още не е поискал любимата си от баща ѝ. Според разбиранията на лозаря Василев това е неморално. Лют, сприхав, една вечер той спира съселянина си Стоев, бащата на Пламен, и му изръмжава през зъби:

— Нещо да кажеш за твоя непрокопсаник? Ще се жени ли, или смята само да мърсува?

— Защо обвиняваш момчето ми? — кипва Стоев.

Скарват се жестоко. И едва завърнал се в къщи, Василев забранява на дъщеря си да се среща с Пламен. Обиденият Стоев намеква същото на сина си: стига вече с тази Веселка...

Наивни разбирания на възрастни хора... Има ли власт, способна да окове любовта, да охлади страстта, да притъпи желанието?

Разбира се, както става почти винаги, по правило подобни родителски забрани остават безрезултатни. Прекалено кратък е животът и доста чести — огорченията, които той ни поднася, за да наливаме допълнителни отрови в безпощадно изтичащото му ручейче.

Но не така разбират житейската философия двамата бащи, намразили се веднъж и завинаги.

„На всяка цена — раздяла!“ Това е...

Това е според тях. Не и според децата им.

Тези малки дребнички войнички между още по-дребнички, сивички хора... Те сякаш са забравили, че предварително са осъдени от скъперницата майка-природа на не повече от 6–7 десетилетия живот, неумолимо бягащ към крайната неизбежна пропаст. И въпреки това се мислят, изглежда, за вечни, губят неповторимото си време не за съзидание и творчество, а за ненужни крамоли, интриги, сплетни.

Докато понесат неизбежната загуба.

А в случая загубата е неизмерима: два млади човешки живота...

Веселка и Пламен не се повлияват от фанатичните забрани, които се опитват да им наложат техните бащи. Докато подготвят своята тайна сватба, те още по-тайно се срещат.

Поредното (и последното) им убежище се оказва ладата на Пламеновия братовчед. Получил ключа от нея и от гаража, Пламен се вмъква в купето и спуска предните седалки. Приемливо ложе за непридирчивите млади хора. За да не бъдат изненадани, заключват гаража отвътре. И понеже им е много студено, Пламен включва мотора да работи...^[1]

Така ги и намират сутринта — вкопчили се във вратите, бездиханни. Останали заедно и в смъртта. Съвременни Ромео и Жулиета, жертви на непримирими наши селски Монтеки и Капулети...

Тези Монтеки и Капулети са непримирими до края: децата им ще легнат в различни гробове... Какво от това, че са загинали заедно, любейки се? Никакво сближение, никакво помирение! „Грешниците“ ще лежат в противоположните краища на тъй малкото селско гробище, на тъй малката звезда, наречена Земя, възпявана от поети, изучавана от астрономи, мислители, космонавти.

Но кой да изучи неведомата човешка душа, да проникне в дебрите ѝ, да открие лек против злобичката, омразата, амбицийките?...

Така печално завършва тази история. Не по-малко отчайваща от безсмислените трупове на младите влюбени е непресекващата омраза на техните родители. Омраза, каквато могат да изпитват само човешките същества. Малките, смъртните хора-еднодневки, със своите нищожни и непресекващи страсти.

И от това обстоятелство историята става още по-тъжна и безнадеждна...

Стаята изглежда ужасно дори и за опитния, виждал какво ли не съдебен медик. Стените са обилно опръскани, мокетът — подгизнал, мебелите — навсякъде изпоцапани. С кръв — още незасъхнала. Човешка кръв...

Филмите на ужаса понякога имат двойници в живота...

Трупът в стаята е само един: на млада жена, намушкана и изпонасечена на десетки места... До нея се валят кухненски нож и сатър за пържоли. С варварска ненаситност убиецът е забивал ножа в голото тяло, с необяснима жестокост е стоварвал острия сатър върху бедра, рамене, гърди...

Самият престъпник липсва в стаята-кланица. Долу, на плочника, лежи разбитото му полуоблечено тяло. Никой няма шанс за спасение, когато се хвърля от осмия етаж. Дори и садистът.

Бързо установяват самоличността му. Оказва се... 66-годишният свекър на умъртвената. Да, бащата на съпруга й... Не е трудно да се установи и това, че непосредствено преди двойното кръвопролитие двамата са извършили продължително съвкупление... Съдебният лекар и оперативният работник са озадачени от един странен факт: върху темето на свекъра личат доста дълбоки посечни рани, проникващи чак до външната мозъчна обвивка. По широчината на прорезите установяват и сечивото, което ги е причинило: същият сатър, с който е убивана снахата. И веднага възниква подозрението: дали свекърът е садистът, унищожил жената? Защото изглежда невъзможно човек сам да си нанесе толкова силни удари по темето с разсичащото острие.

Изказано е предположението, че Златка, снахата, първа е нанесла, удари със сатъра по главата на Руси, свекъра-любовник. И той, принуден да премине в законна самоотбрана, я е намушкал. Убил я е мъчително — след ножа е грабнал сатъра... И после се е самоубил.

Експертизата изяснява всичко: липсват отпечатъци от пръстите на жената по дръжките и на ножа, и на сатъра. Оттук нататък не е трудно да се възпроизведе (приблизително) сцената, разиграла се в малкия апартамент.

В жаркия следобед, когато няма никой в къщи, свекърът и снахата започват (за кой ли път...) еротичните си наслаждения. И в някакъв момент, изглежда, се скарват. Твърде вероятно е снахата да се е опитала да изкопчи крупна сума от любовника си. (Тя се е движела с доста скъпи тоалети — синът, без да подозира нищо, не скривал, че баща му ги купувал, че много помагал на семейството.): Може би Руси този път ѝ е отказал — вече доста скъпичко ще да му е струвала тази греховна „любов“. Има и друга версия за „мотивите“ на Руси: обвинение към Златка в изневяра... Кой знае каква свада се е разиграла между двамата. Но така или иначе, е почнало страшното...

„Много обичаше да коли кокошки, агнета, прасета — ще свидетелства по-късно синът му. — Изпитваше удоволствие да ги гледа как се мъчат. Бях още дете, но добре си спомням — защото много се плаших от това — как баща ми нарочно бавно и с наслада търкаше тъп нож по шията на животното, което колеше. И с пълен глас се смееше, когато клано-недоклано то се мятеше из двора.“

„Садист!“ — веднага ще отсекаат мнозина. Сигурно е така. С по-нататъшните си действия Руси ще потвърди тази психопатологична диагноза. Жертвата му отдавна е мъртва, още с първите намушквания с ножа. Но това не го задоволява. С острия сатър той кълца лицето, което доскоро е целувал, гърдите, които е галил, бедрата... После идва отрезвяването. Уплашен от неизбежното разкритие на двете си престъпления (убийството и връзката със снахата), свекърът решава да свърши и със себе си. Стоварва сатъра с твърда, нетрепваща десница върху темето си... Корава душа ще да е имал този садист-прелюбодеец: няколко пъти е дялкал черепа си. Накрая физиологията все пак е надделяла над психичното превъзбуждане: не издържал на адските болки, Руси се хвърля през прозореца...

Животът изобилства с примери на съпружеска изневяра. Никак не са редки и случаите, когато млада жена се люби с далеч по-възрастен от нея мъж. В края на краищата — въпрос на лични предпочитания, на увлечения или... на сметки. Но — снаха да е любовница на свекъра си...

Да изневеряваш на мъжа си с... баща му!

След сватбата Руси преотстъпва на младите и двете стаи на апартамента си (от няколко години той е вдовец). Премества се да спи

в кухнята, на тясното диванче. Същата тази кухня, в която по-късно ще се разиграе кървавата драма.

Що за плътско влечение е това — към възрастния баща на собствения съпруг, към свекъра?... Психопатна извратеност? Или, чисто и просто, проституиране, продаване на плът за големи суми и скъпи подаръци?

Какво ли не прави алчността, до какви ли не престъпления може да доведе тя подвластния, поддалия й се човек.

В края на краищата, Златка и Руси сами стават жертва на похотта и грехопадението...

В окръжната болница предстои да бъде оперирана девойка. Хирурзите са поставили диагнозата белодробен абсцес. На рентгенографията процесът се вижда ясно, в центъра на загноилата белодробна тъкан се забелязва тъмно петно. Рак, ехинококова киста, чуждо тяло?

Минути преди да бъде открито в операционната зала, болното момиче моли майка си, заклана я:

— Мамо, ако се случи най-лошото с мен, да не ме даваш на аутопсия!

— Защо, чедо? — с мъка преглъща сълзите си майката.

— Така, не искам. Ще ме спасят ли докторите, мамо? Искам да живея!

— Ще те спасят, чедо!

Хирурзите обаче не успяват да спасят живота на Маня. Тежка, сложна е операцията — абсцесът е обхванал един от белодробните лобове в близост до сърцето. Смъртта настъпва на операционната маса.

Причината за загнояването на дроба се вижда и без микроскоп: житен осил... Откъде ли е попаднал той толкова дълбоко в дихателните пътища?

Съдебният лекар и оперативният работник се заемат със случая. Ясно е, че девойката не би могла (а и защо ли?) нарочно да аспирира този бодил. Нещо е станало — неволно или, най-вероятно, насилствено. Но какво?

Майката дава показанията си. Изричната молба на момичето, изречена приживе: в никакъв случай да не бъде аутопсирано, ако почине, поражда съмнения? Разбира се, не я спазват. Съдебният лекар особено внимателно оглежда половите органи. Девствеността е отнета. Но кога е станало това — отдавна, скоро? Този факт без съмнение е смуцвал девойката. Дали не може да се направи връзка между осила и обезчестяването?

— Категорично — може! — твърди съдебният медик. — Девойката е била изнасилена посред полето. Нападателят най-вероятно ѝ е пъхал главата в тревите. При викането момичето е аспирирало осила...

Оперативният работник разпитва най-близките приятели на Маня. Една от тях с вълнение разказва:

— Да, Маня ми бе поверила при най-строга тайна (накара ме да се закълна никому нищо да не издавам), че е изнасилена от каруцаря на стопанството. Преди три месеца, на ливадата. Съборил я. Изгубила съзнание, нищо повече не запомнила. Когато дошла на себе си, вече било късно...

Каруцарят Гюро дълго отрича обвинението. Показания дават и полските работници, които си спомнят, че през лятото са го виждали да събира и извозва сено от ливадите. И друго: винаги, когато го е срещала из село, Маня е започвала да трепери и да плаче. И Гюро признава. Отдавна бил „хвърлил мерака“ на Маня... Веднъж я зърнал на ливадата сама. Огледал се — здрачавало се, наоколо нямало никого. Впуснал се върху девойката, съборил я. И понеже Маня закрепцала, запушил устата ѝ със стиска сено от копата. Момичето изведнъж се задавило, захриптяло, отпуснало се. И Гюро се добрал до чудовищната си цел. После, като видял, че Маня идва на себе си, бързо се отдалечил...

Следователят го запитва:

— Значи, си го извършил, независимо от това, че тя е изгубила съзнание?

— Да, но така ми бе по-лесно — тя беше съвсем отпусната.

Деянието на Гюро е израз на първичен нагон. Не животински. Дори и дивото животно, залетяло се към самката в разгонния период, ще се отдръпне, ще се сепне, ако усети, че тя е примряла и не е склонна да го приеме.

Деянието на Гюро е преди всичко безчовечно.

Всъщност, всички сравнения бледнеят пред това изключително тежко престъпление. Изнасилването е равнозначно на убийство. За изнасилването, наистина, няма по-точна класификация — то си е убийство. На човешката душа. На най-чистите пориви. Както е видно, понякога стига и до физическо унищожение.

Да вземеш удоволствие, да даваш мъчение. Да унищожаваш беззащитна слаба девойка — и от това да изпитваш наслада...

Наистина жалко, че някои от двуногите, дарени от природата с разум, не приличат в определени случаи на животните.

Момичето, проснато върху леглото, е безжизнено...

Съдебният лекар и оперативният работник оглеждат стаята. Личат следи от борба — столът е прекатурен, ковчорът на стената — скъсан, завивките — разхвърляни, изпомачкани. Има и кръв — по чаршафа, пода. Тя е дошла от разбития, премазан нос на девойката. Медикът отбелязва: *„Удар от як мъжки юмрук. Може би нападателят е бил боксьор?“*

На аутопсионната маса се разкриват нови данни: бедрата са изподраскани, девствената ципа — прясно разкъсана. Смъртта е настъпила вследствие мозъчен кръвоизлив. На тила се открива тъпа контузна рана. Заключение: изнасилване, последвано от може би неволно убийство. Впоследствие се откриват два косъма от главата на жертвата, залепнали с кръв върху таблото на леглото: значи престъпникът там е удрял тила, с цел да омаломощи съпротивляващата се девойка. Сигурно преди това е премазал с отмерен юмручен удар носа.

Кой ще да е този престъпник?

Градът не е малък, но още същата вечер в управлението на МВР е доведен младеж, срещу когото има сериозни улики. Открит е сред боксьорите от местното дружество. На треньора направило впечатление, че на сутрешната тренировка се е явил неспокоен, с изподраскано лице. Тренирал вяло и скоро си отишъл.

Боксьорът категорично отрича да е извършил престъплението. Твърди: снощи е пийнал малко коняк в ресторанта, след което си

тръгна за дома. По пътя се спречкал с двама непознати, с които е започнал бой. Те са го издрали така.

Обискът в квартирата на младежа не донася никакви уличаващи факти. Следи от кръв не се откриват. Хазаите твърдят, че младежът се е прибрал някъде към 23 часа и веднага си легнал. *„Да, беше тук, изпи сто грама коняк и си тръгна. Беше сам.“* — потвърждава алибито и сервитьорът от ресторанта.

Съдебният лекар не следи безучастно следствието. Той пожелава да огледа боксьора. Драскотините по лицето издават остри нокти — каквито са на жертвата. Това още не е доказателство — и момчета ходят с неподрязани нокти. Медикът не пропуска да огледа и ръцете на младежа. От погледа му не отбягва прясната резка на безименния ляв пръст. Най-вероятно — от зъб...

„Не знам, може и да са ме ухапали...“ — не отрича боксьорът.

Лекарят премерва с линейка дължината на резката. Оказва се точно толкова, колкото е ширината на най-издадения зъб от ухапката на девойката — втория ляв резец...

Това доказателство е сериозно. И боксьорът признава. След като си пийнал в ресторанта, решил да отиде в квартирата на позната гимназистка. Искало му се да прави секс — дори и насила. Момичето се съпротивило, издрало го, успяло да ухапе и пръста му. Когато я сграбил за устата да не вика. Озверен от съпротивата ѝ, той я хванал за ушите и блъснал няколко пъти главата ѝ в таблата на леглото. Докато девойката притихнала...

И ако не била тази „проклета“ следа от зъб на пръста му, щял да отрича злодеянието си до край.

Добрият съдебен лекар трудно оставя възможности на престъпниците за измъкване...

[1] При горене на мотори на място над 10 процента и от ауспуховите газове са въглероден окис (CO). Концентрация на CO половин процент вдишания въздух може да причини смърт за десетина минути. Не са изключителна рядкост у нас отравянията в гаражи или в затворени автомобили, когато се оставя моторът да гори за отопление или за зареждане на акумулатора, (Из учебника по Съдебна медицина).

↑

СТРЕЛЯЙТЕ В ЕСНАФА!

— Удавил се е! Славчо се е удавил! — пищят деца, които тичат откъм реката.

За минути цялото село се насъбира край „Златния рог“ — най-широката и дълбока извивка на реката. Заплетено във върбалаците, там се белее детско трупче...

Ридаеща, майката се хвърля към него. Бащата припада. Плачат и хората наоколо — не може да се намери човек, който да остане равнодушен към такава трагедия.

Веднага започват да ваят догадки за причината.

— Къпало се е.

— С дрехите си е. Не се е къпало, подхлъзнало се е от брега. Снощи валя, кално е.

— Да не го е бутнал някой?

— Кой ще бутне дете?

На аутопсията окръжният съдебен лекар констатира, че смъртта не е настъпила от удавяне. В белодробните алвеоли няма проникнала вода, те са спрели да се разгъват преди трупът да е попаднал в реката. Липсва вода и в стомаха — глътката, отдавна свита, е запушила входа към хранопровода. Несъмнено Славчо е бил умъртвен по друг начин и впоследствие — захвърлен в реката.

Умъртвен — но как? Насилствено? По невнимание?

Не личат по тъничкото вратле следи от загърляне или обесване. Главичката е здрава, непокътната. По телцето няма прорезни или прободни рани. Черният дроб не изглежда засегнат от отрови. Тогава?

Две черни резки с дължина 5 сантиметра пробягват по дланите на момченцето. Ограничена некроза на кожата там издава причината за смъртта — електрически ток...

Недалеч се червенеят покривите на двадесетина вили. И едно от момчетата, доловило погледа на оперативния работник, проговаря:

— Чичко, онзи ден един от виладжиите опасваше двора си с жица. „Ха да видим сега кой ще ми краде черешите!“ — така викаше.

Тръгват към посочената вила. Оградата е от бодлива тел, опъната на три реда. Но електрически проводници между тях няма. Да не би момчето да греши?

— Не, тук беше — продължава да твърди то. — Стоях да го гледам как опъваше жицата, а той ми викаше: „Аз ще ви оправя вас, селски гамени!“

Наизлезлите съседи свидетелстват същото: преди два дни Кирил Анев е намотавал електропроводник между бодливата тел и го скачил с таблото... Сутринта го видели да идва с колата си, чоплил градината. Следобед спали. Не са чули никакъв съмнителен шум. Преди няколко часа изпърпорил с трабанта си, но никой не погледнал. Явно си е отишъл обратно в града.

Веднага тръгват да търсят Кирил Анев. Намират го в апартамента му — свит, прежълтял. Като вижда служителите, явно се изплашва, но прави върховни усилия, за да се овладее. Пелтечи, усуква: „Какво се е случило? Защо идвате?“

Дълго отрича обвинението: не е ограждал вилата си с електрическа жица, не е убивал никого. Притиснат от фактите, признава...

Станало е точно така, както са предполагали. Малкият Славчо, полакомил се за черешките от дървото в двора, се е опитал да влезе през телената ограда на Аневата вила. Хванал е оголената жица, през която протичал ток с 220 волта напрежение. Ударът бил смъртоносен. Детето паднало без стон. Всичко това станало пред очите на Анев, който наблюдавал ужасната сцена от прозореца на кухнята.

„Не очаквах, че токът ще убие детето. Мислех, че само ще го разтърси, ще го уплаши. А то...“ — подсмърчайки жалостиво, се опитва да се оправдае Анев.

— Не се ли опитахте да му окажете първа помощ?

— Не.

— Защо?

— Защото не съм компетентен. Аз не съм лекар.

— Но детето е можело да бъде спасено. Сърдечен масаж, изкуствено дишане. Все пак сърцето му е спряло само секунди преди да изтичате към него.

— Изобщо не ми мина през ум да го спасявам...

— Значи ви е занимавала единствено мисълта как да потулите деянието?

Анев мълчи гузно. Да, така е... Не може да отрече обвинението на следователя. Още като установява смъртта на детето, е започнал да крои единствено планове, как да се измъкне чист от цялата тази мръсотия, която сам е сторил. Друг начин, освен да скрие трупа и да събере жицата, е нямало. Така и сторил...

Страшно е дори да се помисли, че толкова низко може да бъде падението на наш съвременник. Същият този, който сутрин чете пресата, слуша радиото и пътува в трамваите, а вечер се прибира с хляб, пакетчета кайма, буца сирене и бутилка бира в къщи, сяда пред телевизора и после ляга при жена си. Този, който акуратно изготвя сводки и отчети, стриктно изпълнява служебните си задължения, гали децата и внучетата си. Светът е извоювал толкова космически и научно-технически постижения, електронните мозъци помнят и пресмятат далеч по-добре от нас. Но защо след всичко това душевността ни не се е възвисила до равнището на техниката и науката, които самите ние сътворяваме? Защо понякога падаме дори по-ниско от превелия се по гибонски чорлав прародител?

Не смъртта е потресла убиеца. Той се е развълнувал от собствената си съдбица: какво ще стане, когато деянието се разкрие? През нито една от мизерните гънчици на мозъчето му, спаружено от егоизъм, не е минала мисълта да се опита да спасява детето. Вярно, това сигурно е щяло да се окаже трудно дело дори и за специалист-реаниматор — никак не е лесно да се пробуди веднъж спряло сърце. Но Анев не може да не е запознат, дори бегло, с най-баналните, изучавани и в училище, и по санитарни курсове методи на изкуственото дишане. Еснафът обаче е свикнал да мисли преди всичко и само за себе си. Вила да си направи, апартамент да си обзаведе, с мебели да се сдобие, до влиятелен пост да се дореди, до приятелство с големец, до орденче, до банкетче. Еснафът не знае що е мисъл за другия, ближния, на когото — и според Библията, и според представите ни за моралния облик на човека — трябва да се помага, когато изпадне в беда или нужда, поради простата причина, че е себеподобен. Еснафът знае само едно: той да си е добре, никой да не го закача, нищо да не нарушава спокойствието му.

Шепичка черешки, дори неоткъснати — това е разменната цена, която еснафът определя срещу човешкия живот. Не своя, разбира се. „Не съм и помислял, че ще убия някого — ще твърди по-късно в съда Анев. — *Опънах жицата, колкото да сплаша хлапетиите.*“ Защо тогава я е скачил с електротаблото? И нима не му е известно, че токът с напрежение 220 волта е смъртоносен? Особено за деца.

Да, но тези деца са чужди... И затова техният живот няма никаква стойност за еснафа.

Анев получава единствено справедливото наказание: смърт чрез разстрел.

Но кой ще разстреля еснафа в нашите душички?

Отговорът е готов: никой друг, освен самите ние. Толкова лесно като фраза.

И толкова трудно — като изпълнение...

От крайпътното ханче тази вечер излизат трима младежи. Никой от тях не се клатушка, това ще потвърдят после и сервитьорите. После, при процеса. Но далеч преди него, в нощта на престъплението, те не се замислят, когато сервират на дошлата с лада компания водките и бирата. „Малко“ са: по 200 грама концентрат и по бутилка „Шуменско пиво“. Какво представлява подобно количество за млади и здрави организми, привикнали на далеч по-големи дози? — Просто — за „разгриване“ — есенно е времето, хладно. Време, предразполагащо към сръбване. Но не и за шофиране след това.

Сигурно в същия този час, в който младежите се качват в новата лада, от близкото селце тръгва по шосето към ханчето техният връстник Милчо. Пеша, защото кола той няма. Движи се спокойно, без да бърза, по лявата страна, както е по правилника. Точно според изискванията му — вдясно, с непревишена скорост, съобразена с пътните условия — се търкалят и колелата на ладата, шофирана от Петко. Отзад тихичко припават някаква песничка двамата му спътници Иван и Стоян.

Следствието дълго ще уточнява причината, довела до неприятния инцидент на лекия завой в близост до моста над Марица: дали Милчо е пристъпил по-надясно или ладата се е позанесла, но

ужасният начален акт на тази драма е вече налице — с пречупена подбедрица младежът лежи на банкета, и се превива от болки.

От колата не слизат веднага. Леко поразмътените от алкохола мозъци сигурно се проясняват, позаплетените езици произнасят ясно и отчетливо всяка дума. А думите издават малодушие, безхарактерност, подлост — всичко друго, само не и доблест.

— Убихме ли го?

— Не, жив е. Не виждаш ли, че шава, мамицата му?...

— Ами сега? Кой ще отговаря?

— Ти, нали ти караш? Кой друг?

— Няма го майстора, след седмица ми е сватбата. Искаш да вляза в затвора — младоженец?

— Хайде да кажем, че Стоян е карал. Той е най-малък, още е ученик, ще го оправдаят.

— Но Стоян няма книжка. Впрочем, защо пък не. Стоянчо, ще ти платя, бацьовата, само да се навиеш. Две хиляди...

— Я, какъв си тарикат! От къде на къде аз ще ти плащам греховете?

— Чакайте, не се карайте. Никой не ни е видял. Кой ще знае, че ние сме го блъснали?

— Ами да. Карай, Петко! Да бягаме!

Никой от тримата не произнася и думица с предложение да окажат помощ на ранения младеж. Без значение са охканията и стенанията му, които ясно долитат през стъклата. Човешкото страдание не вълнува работника Петко, студента Иван и ученика Стоян.

Сигурно след минута са щели да бъдат на стотина метра, отдалечени от престъплението си, ако в този момент Милчо не повдига глава. Мощните фарове на ладата осветяват разтворените му от болката очи.

Петко изругава:

— Този идиот ще види номера на колата!

Изгасва мотора. Още не стихнало гъргоренето му, той се обръща към другарите си с внезапно предложение, което може да се роди само в първичните недра на потъмнял варварски мозък:

— Да го убием! Иначе ще ни издаде.

Останалите двама се вцепеняват. Чак дотам ли ще отиват? Никой не се съобразява, че подлуделият от болките човек, осветен от ярките

фарове, едва ли ще види номера на колата им. Съзнанието им в момента е заето само от една-единствена мисъл и цел: да останат неизвестни, което значи — ненаказани. Всичко останало е без значение. Дори и животът на млад като тях човек. Човек, раждан от майка, отглеждан с толкова мъки и трепети, с надежда и любов, човек здрав и силен. Пречупеният крак ще зарасне за месец-два, младежът отново ще тръгне на работа, ще диша, ще люби, ще създава потомство. Без особено значение е кой ще го откара до болницата, все ще минат милостиви хора по шосето — в ханчето вече се приготвят да си тръгват към селото неколцина посетители. Но друго чувство занимава в момента и тримата, подло притихнали в неуязвимата си ламаринена крепост: собствената им безопасност.

Петко повтаря отново:

— Да го убием! Иначе си отиваме...

Има предвид затвора, който може би ще последва за него. Никой не би го „обесил“ за това, че е строшил нечий крак по невнимание. Но да плати за стореното по негова вина пътнотранспортно произшествие — това на Петко му се струва несправедливо, жестоко. Предстои му женитба. Как ще остави сам-самичка млада булка? Заради някакъв си селянин, дето се е изпречил на пътя му?...

Пръв нарушава мълчанието Стоян. Предлага... „практически“ прием:

— Едно дърво по главата — и готово...

Той се е сетил (каква находчивост!), че като дете по този сигурен начин е умъртвявал котки в махалата. Твърде лесно и удобно — стоварваш дебелия край на някоя тояга по тила (ако е нужно, повтаряш движението още няколко пъти) — и след няколко приритвания жертвата притихва навеки...

Бъдещият учител, студентът по педагогика Иван продължава да недоумява. Струва му се невъзможно двамата му другари да желаят да извършат подобно зверско деяние.

— Без мен — казва дрезгаво. Но понеже го изглеждат, както му се сторва, злобно и заплашително, примиренчески въздъхва: — Правете каквото ще правите, мене не намесвайте. Не съм чул, не съм видял.

И с тези йезуитски думи фактически става съучастник в пъкленото дело. Дори подбудител. Щом им е обещал мълчанието си,

това несъмнено означава, че няма нищо против убийството. В ушите на Петко словата на Иван прозвучават като подканване. Толкова му трябва, за да скочи без колебанието, все още клатушкащо мислите му, към бездната на окончателното страшно решение.

— Идваш, нали? — обръща се той към Стоян.

Малкият сигурно се е почувствувал горд, задето му възлагат толкова „важна и отговорна задача“. Не се колебае повече нито миг, угоднически се захилва:

— С теб съм, бате Петко. Какво трябва да направя?

По-късно, в оценката на класната му ръководителка пред съда, за Стоян ще се чуе: *„Споделяше открито мечтите си да направи нещо голямо, но не му достигаха воля, трудолюбие, постоянство.“*

Ето го, значи, намерено и полето за изява на амбициозния младеж... За този хлапак човешкият живот е равносилен на котешкия: едно замахване със сопа по главата — и край...

Кое е по-стъписващото в случая? Византийското равнодушие на Иван или онова угодническо *„С теб съм, бате Петко“* на Стоян, които всъщност решават съдбата на Милчо? За Петко като че ли може да се намери микронче „основание“ — кой не би се стреснал пред угрозата да отиде зад решетките, вместо да гали булката си? Микронче, което нараства със светлинни години при наличието на безразличен предател като Иван и на мекотело като Стоян.

Петко не се замисля повече. А преди да тръгне към жертвата си, преценява: всичко трябва да се извърши „чисто“ — без да се оставят следи! Безопасност, безопасност е най-важното! За престъпника, естествено.

— Хайде! — изкомандва той и изскача от ладата.

Стоян го последва мигновено, жаден да получи похвала за робското си усърдие. Изминават крачка, две. И тогава Иван също излиза и се затичва след тях. Не за да ги спре *„Да не ме помислят за бълъо“* — ще каже в съда той. Сякаш е голям героизъм да унищожиш невинен, при това съвсем безпомощен човек.

Когато вижда да се приближават трима младежи към него, Милчо сигурно е повярвал, че идват, за да му помогнат. Дори (Иван добре ще си спомни това пред съда) спира да пъшка. Погледът му е изненадващо мек: *Хайде, момчета. Ей я къде е болницата — градът е на 15 километра, по-бързо ме закарайте, че много ме боли.*

Не се спират пред тези хрисими, кротки очи. За тях в този момент той е враг, враг: заради него Петко ще трябва да лежи в затвора, да остави млада булка, останалите двама ще берат срамове и ядове по съдилищата.

А те са решили да не допускат това...

Награбват го — кой за ръка, кой за крак. Сигурно Милчо е изпитал още по-силни болки: не пазят извития строшен крак, ноктите им се впиват яростно в косата, в кожата, в плътта. Защо да го щадят — нали след малко ще е мъртъв?

Натоварена с опасния и нежелан товар, ладата потегля към моста. След 500 метра спира. Отново излизат тримата. Залюляват тялото и го хвърлят от моста в реката.

Кратък, изпълнен с ужас вик. Затичват се обратно към колата — по-бързо да се мушнат в убежището ѝ. Но Петко се съобразява — ами ако не са успели? Май не се е чул плисък във водата. Пък и (сеца се и за това) доста сушаво е било това лято.

Надвесва се над моста. Наистина — в мрака ясно се белее ризата на жертвата им — младежът е паднал върху островче, не се е удавил, не са го отнесли водите на тракийската река. Значи — неуспех на „задачата“...

Какво пък, всяка грешка може да бъде поправена. Петко и Стоян слизат на брега. Милчо охка с пълен глас. В съзнание е. Нещо прохъхря: сигурно се е молел за милост: какво им е сторил, та след като са го наранили, ще го и убиват? Има още шанс да живее, защо ще го доумъртвяват?

Не изпитват жалост младежите, няма място за милост в озверените душици. И нима жертвата им още не е разбрала, че се явява като техен враг? А врагът трябва да бъде унищожен!

И после речното течение повлича безнадеждно гълтащия водата Милчо. Към небитието му. И — окончателно — към тяхното човешко падение. От този миг нататък те няма да имат право да се наричат хора.

— Готово — е едничката дума, която изрича захапалата цигара уста на Петко, когато той с вид на добре свършил работата си стопанин се качва в колата си.

Другите не промълвят нищо. Потънали в мрачни мисли, тъпо гледат в светлините на приближаващия се град. И в потъмнелите

първобитни мозъци все по-натрапчиво прониква, вмъква се тънкият лъч на досега прокудената съвест.

По-късно, в съда, всеки ще се опитва да стоварва вината върху другия, върху алкохола, уплахата, недомислието. Само не и върху себе си.

В цялата тази вандалска история долавям скръбна реквиерна меса. Един млад живот е затрит по най-жесток и зверски начин. Но този реквиер, изпълняван в случая от едно съставено от негодници трио, все ще да е композиран от някого.

Защото кой друг, ако не всички ние — родители, учители, възпитатели, цялото общество — не сме длъжни, длъжни и пак длъжни да вменяваме на хората още от ранно детство чувства като добрина, състрадателност, взаимопомощ, човещина? Или ги смятаме за архаизъм, отживелица, ненужна на производствените мощности и икономическите показатели?

Един ужасен реквиер за трио, внезапно изтрецял в шеметния бяг на дните ни, нарушил хармонията и старателно нагласеното благозвучие в мощната симфония на новото време. А кои са композиторите на този реквиер?

Кои са?

Снегът се сипе, сипе — вали вече няколко часа. Излиза и фъртуна.

— Ще затрупа пътищата. Как ще се приберем? — тревожи се Сашо.

— Не му мисли толкова, де! — присмива му се Мильо. — Ее, къде е градът.

— Ами, разбира се — съгласява се Видол.

Тримата приятели, студенти, са вече доста пийнали. Сашо и Видол са дошли на гости на Мильо в балканския градец. Днес от обед са се събрали във вилата на баща му. Тук им е добре — кюмбето пращи, наденичките цвърчат, пелинът се лее...

Мильо пресушава поредната чаша. Пиенето му се струва недостатъчно — отива да тършува в мазето. Намира бутилка люта сливовица. Радват ѝ се. И вместо да поемат обратно към града, докато

студът не е стегнал съвсем, се заемат да я опразнят и нея, както допреди малко са сторили с дамаджаната пелин.

Когато излизат от вилата, всички се клатушкат, залитат. След стотина метра усещат студа — той е януарски, лют. Градусите сякаш спадат стремглаво.

— Брр, студено... — потрива ръце Сашо.

— Студено ти е, защото не пи достатъчно — дразни го Мильо.

— Не мога да нося аз — оправдава се Сашо. — Попрехвърлих. Лошо ми е. Много ми е лошо.

Изминали са около километър, когато Сашо започва да се свива, притиснал с две ръце корема си. Чувствува се съвсем слаб. Шепне:

— Не мога да вървя. Много, много ми е лошо.

— Ами на нас да не мислиш, че ни е по-добре? — запелтечва Мильо.

— И аз едва се държа на краката си — признава Видол.

— Но аз наистина не мога — проплаква Сашо и сяда направо на снега. — Момчета, не мога повече. Подкрепете ме.

— А нас кой ще ни крепи? — изсмива се Мильо.

— А нас кой, а? — повтаря като глупак Видол и се хили.

Двамата запалват по цигара. Сашо стене в краката им, беззвучно хлипа. Опитва се да се изправи, но залита и отново сяда в прясната.

— Какво ще го правим този? — пита Видол. — Ще го носим ли?

— Как ще го носим, това е невъзможно — изрича Мильо. — И аз се чувствам ужасно слаб. Доста пихме, ще знаеш...

— Така е — съгласява се веднага Видол. — Никак добре не се чувствам и аз. Как ще се доберем до града?

— Да тръгваме — подканва го Мильо.

— Момчета, нима ще ме изоставите? — изпъшква Сашо.

— А ти какво искаш, да те носим на ръце? — скарва му се Мильо. — Ще постоиш малко, ще ти премине, ще се стегнеш — я, колчав мъжага си, два метра.

— Ми да — съгласен е с него и Видол.

Не умуват повече. Тръгват. Нищо не трепва в душите им, глухо и пусто е в бедното им съзнание. Студено им е, трябва да се прибират — и друга мисъл в него няма, няма...

— Момчета... — пъшка след тях Сашо.

— Ще ни стигнеш, няма страшно — „окуражава“ го отдалеч Мильо. — Щом си починеш, тръгвай. Ее, къде е градът, няма и два километра.

Отдалечават се. По-късно Мильо ще признава: *„Смятах, че като се държа сурово, ще го принудя да се стегне, да се мобилизира. А той се оказа слаб човек...“*

Това поведение е донякъде оправдано само за първата минута. Но нито той, нито Видол се обръщат да погледнат какво прави Сашо и след като изминават сто, двеста метра. А снегът продължава да пада, той и виелицата спускат завеса между двамата и другаря им. Завеса завинаги. Тя отделя Сашо не само от колегите му, а и от живота. Отделя и тях — от правото да гледат хората в очите. Завинаги, до края им.

Животът е пълен с примери на трогателно, самопожертвувателно другарство, на безкористно и здраво мъжко приятелство. Колко хора — в окопи, под дъжд от куршуми, в срутени забои, сред придошли реки и пламнали къщи — са били спасявани от другаря, от приятеля. Безкористната мъжка дружба, възпята в песни и стихове, е стара като света. И възхитителна като него.

Ала ето го и контрапунктът. Алкохолът ли (при всички случаи затъмнил или поне променил съзнанието на Мильо и Видол) е виновен в случая? Но какъвто и фактор да е, върху алкохола не може да се хвърли вината за едва ли не всички престъпления на света. Защото дори и опияненият разсъдък отрезвява при извънредни обстоятелства, възвръща способността си да преценява обстановката, поведението си.

В случая замръзва не само Сашо. Замръзват и представите ни за „безкористната мъжка дружба“, за приятелството и другарството. Най-тежкото обвинение срещу Мильо и Видол е не само постъпката им — да изоставят без подкрепа човека, на когото е прилошало — а и в безсърдечието им да си... легнат веднага, след като са се добрали до топлия апартамент. Дори и с думица не са съобщили на Мильовия баща, че Сашо е останал съвсем сам в кучешкия студ наред полето. Могли са и по телефона да звъннат — до „Бърза помощ“ или до милицията. Никакво усилие нямало да им струва — едно завъртане на шайбата, набиране на три цифри. Само да са казали две изречения, не — едно, дори и недоизречено. Но това е щяло да спаси човешки живот!

Не са го сторили. Защо? Защо, наистина? Мразели ли са Сашо, скарвали ли са се понякога, жена ли е стояла помежду им?

Нищо подобно. Според мнението на всичките им познати, тримата са били просто „образцови приятели“. Тогава?

„Бяхме премръзнали. Бяхме препили. Умирахме за сън.“ — ще мълви Мильо.

„Оправдание“ на безличен индивид. Всъщност, то е достоверно. Мильо се е интересувал само от почивката си в този момент, както винаги досега през живота си — от собствените си удоволствия и плътски потребности, от спокойствието си. На него в момента му е добре — какво повече му е нужно?

И Видол, още по-посредствен като личност, ще се разголи с няколко думи; *„Хич и не се сетихме за Сашо. И през ум не ми е минавало, че няма да се оправя сам.“*

Не са се и сетили... Сякаш приятелят им не е съществувал никога.

Така зачеркват досегашното си собствено съществуване.

Нима това не е равносилно на предателство: да забравиш за другаря си, който е изпаднал в затруднение пред очите ти?

Опасно е да се тръгва на път без другари. Дваж по-опасно е да тръгнеш с лоши другари. В такива случаи е много по-добре да си сам...

Часът е 2, любимото време на престъпниците. Дежурният милиционер бавно се разхожда из поверения му столичен участък. Изведнъж забелязва две фигури, които се шмугват край витрината на бижутерийния магазин. Тръгва натам. Забелязват го и те. И... откриват огън. Точно стреля злодеят с пистолета си — два куршума се впиват в корема на старшината. Той пада. Но не губи самообладание. Изважда своя пистолет, стреля и той. Смайващо точно за човек, който е тежко ранен: улучва и двамата престъпници, които вече са побягнали заедно с откраднатите бижута.

В дошлата линейка натоварват и трите тела. След сложна операция милиционерът е спасен. Онези умират още по пътя. Идентифицират трупове — оказват се двама братя. Извършват обиск в дома им. Намират пачки банкноти, скъпи вещи, ценни предмети. И

една саморъчно направена дървена бухалка с остър израстък отпред, тежка и твърда, същински боздуган.

Съдебният лекар добре проучва необичайното, ала опасно оръжие. Сравнява го с материалите, документирали отпечатъците върху главата на убитата преди три месеца касиерка на голямо държавно ведомство. Същите са! Значи застреляните от ранения милиционер престъпници са освен това и убийците на нещастната служителка...

Така съдебният лекар разкрива извършителите на деянието, развълнувало цялата столица. Братята, които са го сторили така жестоко, пресметливо и хладнокръвно, не са между живите. Но тогавашната картина може твърде лесно да се възпроизведе.

Няколко месеца поред са проследявали касиерката в дните, когато е изплащала заплатите. Установили са и реда. И са се приготвили. В уречения час са застанали, загледани нехайно, до вратата на стаята ѝ. Тя влязла с пълната торба. Веднага големият брат се вмъкнал след нея (малкият останал вън да пази). Мълниеносен удар по главата със специално направената за случая бухалка. Жената не успяла дори да извика. За секунда натъпкали съдържанието на торбата в чантите си и изчезнали.

А имали всичко. Деца на осигурени родители. Апартамент голям, вила просторна, кола, която бащата великодушно им отстъпвал. Не им стигало това. Извършили този ужасен грабеж с убийството на касиерката. И само след три месеца, още не изхарчили и нищожна част от огромната сума, предприели новата дръзка кражба в бижутерияния магазин. Въоръжени. Готови за друго убийство. И докъде са щели да стигнат в безмерната си алчност, ако раненият милиционер не е проявил мъжество и дух?

Какъв (поне теоретически) е подтикът, мотивът към кражба? Тя би могла да бъде оправдана, когато е извършена по жизнена принуда (Жан Валжан е посегнал към хляба, защото е умираше от глад), поради хуманни и патриотични чувства (баба Илийца задига расото на калугера, за да облече Ботевия четник) или дори в името на национални цели (дякон Викентий, герой от „Под игото“, краде жълтици от ковчезето на отец Иеротей, нужни за закупуване на оръжие за предстоящото въстание). Студентите-бонсисти от Софийския медицински факултет са изнасяли от клиниките

медикаменти и превързочни материали, необходими за партизанските отряди. Далеч не по пътя на легалните покупки е ставало и снабдяването с циклостили и листа за отпечатване на позиви и възвания, с взривни материали и оръжие. Литературата и животът изобилстват със стотици примери на оправдана, дори необходима кражба. Но нима всичко това може да бъде назовано кражба?

А в случая двамата братя са били напълно, напълно обезпечени с материални средства — битово, парично. Така да се каже, потребителски са били превъзходно осигурени, както рядко може да се случи на някого. И все пак са извършили тези два крупни, изключително дръзки грабежа, при това придружени с убийство и с тежко нараняване на длъжностно лице.

Впоследствие се установява, че и двамата обичали да играят на хазарт. По-често губели, и то внушителни суми, отколкото печелели. Проказата на комара разяла душевността им, скапала съзнанието им — до пълна некроза. Комарджията е неподвластен на себе си, той е по-слаб и от наркомана, по-ненаситен и от сребролюбеца, по-опасен и от престъпника. Защото хазартът неизбежно влече и към безволието на наркомана, и към алчността на сребролюбеца, и към насилничеството на престъпника. До пълно морално падение.

Установява се и едно друго необичайно обстоятелство. Родителите на братята не са ги лишавали от нищо, безпрекословно са изпълнявали всяка тяхна прищявка, угаждали са и на най-странния им каприз. Умилени са наблюдавали лудориите, поощрявали са глезотиите, безотказно са отминавали пакостите. Неведнъж учителите на немирниците са идвали при влиятелния татко, сигнализирайки му за поредната тяхна беля. Дори са се осмелявали да настояват да вземе най-послед мерки за превъзпитанието на непослушните си галени чеда. Напразно. Татенцето все така оставало заето само с многобройните и неотложни свои служебни и обществени задачи. Добър ръководител, но лош баща. Майката като орлица бранела „името“ на фамилията, не позволявала и пращинка да падне върху „чувствителните“ душици на синковците. Вместо с укори, поредното провинение се посрещало в къщи с... пари за сладкарница, излет, дискотека, бар — според възрастта („Да се поразсеят, да забравят горчилката, да се успокоят“). Системно закъснявали, докато започнали по цели нощи да не се прибират у дома („Младежки лудории. Ще поскитат, ще се

уморяят, ще се приберат“). Слуховете за пристрастията им към комара били приемани снизходително („Ще поиграят, ще се поувлекат, па сами ще спрат“). Непоклатима била родителската вяра (по-скоро наивност) в добросъвестността на „палавите“ момчета, в невинността на техните „занимания“ и „временни увлечения“.

До взрива, избухнал най-ненадейно в този спокоен, затънал в охолство дом, който фактически се оказал барутен погреб. И се оказало, че „тихата вода“ всъщност била неимоверно буйна и опасна, че тя води началото си от „чистото“ изворче на шекеросаното благополучие, ревностно трупано и кътано от родителите. Иначе не би могла да тече така завличащо и опасно.

Но прекалено буйните реки сами разрушават бреговете си. След като не е имало кой да ги стегне в яко бетонно русло и да насочи дивия громителен бързей към спокойното плодородно поле.

В жежкия следобед запъхтян човек донася на ръце в градската поликлиника безжизнено отпуснато дете:

— Още е живо! Спасете го!

Невъзможно е това да бъде сторено. Момченцето е мъртво.

Следователският екип пристига веднага. Разпитват първо мъжа. Минавайки с колата си край една улица, той съзрял детето, проснало се между големи бетонни тръби — и веднага го докарал.

Съдебният лекар внимателно оглежда трупчето. Почти никакви сериозни външни травми, освен открита фрактура на двете предмишнични кости на лявата ръка и охлузвания по лакътя и брадичката. Пожелава да отиде със следователския екип на мястото на произшествието. Ниски, непоклатими по местата си са тръбите и лекарят изключва възможността момченцето, играейки си тук, да е паднало толкова опасно от тях. И първи посочва спирачната следа от автомобилна гума...

Експертът прави снимките, взема отпечатьци от следите. Тъкмо навреме: след 20-ина минута плисва проливен дъжд, заличава всичко. Оперативният работник веднага започва да разпитва живеещите наоколо хора. И една жена си спомня: само преди два часа, простирайки прането си, случайно забелязала спряла на същото това място кафява лада.

От градското управление на КАТ посочват собственика на единствената в квартала лада в кафяв цвят. Намират колата в гаража, разглеждат я добре в присъствието на собственика й. (Личи си, че е напрегнат, но кой би бил съвсем спокоен в присъствието на неочаквана милиция?) Дясното стъкло е попукано. Вляво, между фара и мигача, се забеляза леко огъване на бронята. И там експертът открива отпечатьци от вълнена дреха!

— Не. Никого не съм блъскал! — категорично отрича собственикът на ладата Слави.

Отново се връщат към детското трупче. Сравняват растерите на домашно оплетения му пуловер със следите по предната лява броня на ладата. Има малка разлика — на пуловера са по-тесни. Но нали, опънати и от тялото, при удара те ще се приплеснат още повече?

Шофьорът продължава да отрича обвинението: момчето сигурно е паднало от тръбите и се е ударило зле. Съдебният лекар започва аутопсията. Той е убеден, че детето е починало вследствие удар от колата му. Мозъкът му е непокътнат, коремната кухина е чиста. Едва когато отваря гръдния кош, причината за смъртта се вижда съвсем ясно: тампонада на сърцето, причинена от масивен кръвоизлив от руптурираната (разкъсана) дясна камера. Притиснат от кръвта, запълнила за мигове перикардната му торбичка, сърдечният мускул е спрял да работи. Нямало е късмет детето — в момента на удара сърцето му е било в диастола — отпуснато, пълно с кръв. Ако е било в систола — свито, празно, стегнато — тогава е нямамо да се разкъса.

Съдба, сляпа...

Но сляп ли е бил шофьорът? Грешки при кормуването стават, разсеян ще да е бил на това съвсем равно и спокойно място, отпуснат. Ала душата му е била безока, уродлива. Блъснал детето, спрял. То потръпвало, отпуснало се в ръцете на неволния си убиец. Слави затътрил съвсем топлото трупче към тръбите, захвърлил го между тях. И сигурно нищо друго не вълнувало съзнанието му, освен едничка паническа мисъл: да бяга, да бяга, по-далеч да бяга от мястото на произшествието. Докато никой не го е видял. Надежда то да бъде спасено, може би не е имало — но как ли ще прецени, и то само с един поглед, жизнеспособността на човек, съвсем здрав и невредим само допреди броени минути?

„Бях сигурен, че детето бе умряло — ще твърди после Слави, притиснат от неопровержимите факти за вината му. — То си беше ясно, че си отива, че няма да бъде спасено — бе съвсем отпуснато, с побеляло лице. Всеки ще разбере какво ще последва за мене: да давам обяснения, да лежа по затворите, да плащам кръвнина. И всеки на мое място би избягал, за да се спаси от всичките тези усложнения и неприятности.“

Всеки ли би избягал при подобен случай? Детето е убито не по умисъл, а по невнимание — това е ясно. Но то не е прегазена котка — да минеш отгоре ѝ и да продължиш по пътя си.

Малкият е починал на място. Ако е бил само ранен — тогава едно навременно превозване до близката болница би могло да го спаси. Слави обаче явно не е от хората, които в такъв момент биха се втурнали да помагат, да изкупят поне отчасти греха си. Вместо това те бягат обратно — по-далеч от произшествието и от последиците за себе си.

А да бягаш от греховете си — това е повторно престъпление, дори още по-тежко.

„И аз имам деца — хленчи, оправдава се Слави. — Сега ще ме пратите в затвора. А те ще останат за дълго без баща. Кому е нужно? Станалото — станало. Проявете снизхождение!“

Вярно е, станалото — станало, никой не може да върне убития. Но у нас всеки трябва да заплаща греховете си. Даже и неволно сторените.

Кражбата — не ще и дума — е деяние нередно, укорно. „Мотивите“ на крадеца са най-различни, а на пазача целта е винаги една: опазване на държавното имущество от посегателство. И благородна е тя, тази професия, мъжествена е, чиста е.

Дали винаги?

В жарък августовски ден косачи, минаващи край селския бостан, забелязват, проснат сред черния път, мъртъв младеж. Не е нужно човек да е специалист, за да открие причината за смъртта: убийство. Главата е обляна с кръв и мозък... Не е трудно да се открие и убиецът: пазачът на бостана. Отначало той не признава деянието си, но заключението на съдебния лекар не подлежи на съмнение: черепът е пречупен в

теменната си част вследствие силен удар с цилиндричен твърд предмет, не особено дебел. Почти микроскопичните тресчици по костните отломъци потвърждават първоначалните съмнения, че ударът е нанесен с дървена тояга. Лабораторният анализ определя и вида ѝ — орехова. Именно с такава тояга се е движил винаги пазачът на бостана Пею — всички в селото знаят това. Задържан, той „не може“ да си спомни къде я е забравил, докато изведнъж буйно започва да протестира, задето го обвиняват в убийство: *„Че нали това си ми е работата, за това ми плащат: да вардя от кражби?“*

Разбира се, че за това му плащат. Но пазач не значи побойник или убиец...

Оказва се, че младежът Марин действително е крал дини от бостана. Снабден с широк зеблен чувал, той шарел из редовете. Пею го забелязал, изскочил насреща му: *„Хванах ли те? Ха сега да те водя в село!“* Марин захвърлил чувала, хукнал да бяга, сподирен от разгневения се Пею, но се спънал във врежовите. Паднал. Навсякъде по света падналият не го бият — това изисква елементарната човечност. Не така мислел пазачът...

Пазач? Нима подобен изверг заслужава това благородно звание? Да стовариш с все сили дебелията си тояга върху падналият млад човек, уплашен и безпомощен. И то не къде да е, а точно по главата... И децата знаят, че това е най-опасното място на човешкия организъм. Значи — целта на Пею е била да убие младежа? Заради няколко дини!!!

„На крадците — никаква прошка, така зная аз... защитава се Пею. — Хората затова ми плащат — да вардя. Такава ми е работата.“

„Такава ми е работата“ — продължава да се „оправдава“ Пею и в съда. Сякаш този, който го е назначил на тази длъжност, му е давал указания да бие по главата всеки, който откъсне диня от кооперативния бостан... После се установява, че кметът наистина му е заръчал строго, неподкупно и зорко да пази плодовете от труда на хората, защото напоследък селските крадци станали доста дръзки. Но указания за удари с тоягата Пею не е получавал. Защо тогава е замахнал с дивашка стръв към главата на падналият младеж?

„А той защо побягна? — Пею дори се опитва да обвинява... убията. — Аз пазач ли съм, или лукова глава? Що не ме уважава?“

Ето го значи къде се е криело малкото дяволче, вдигнало жестоката десница на убиеца. „*Не зачитат властта!*“ — припламнала е червената лампичка в първичното му съзнание. Мижавата ѝ светлина е разпалвала себичността — недъгаво недоносче на просташко опиянение от малката, дребничка, нищожна властница в някакво си селце, изобщо незабележимо в необятния дивен свят. Пею се е разярил фактически не заради дините, а заради накърненото си „честолюбие“ на незачетен „фактор“ Може би наистина себичността, а не сляпата изпълнителност на служебните задължения е стоварила жилавата сопа върху главата на младия човек. С други думи: „*Щом не ме зачиташ за началство — по-добре да мреш!*“...

Мотивите на пиратите, дръзко кръстосвали морета и океани не само през средновековието, но и до наши дни, са ясни: бързо и лесно забогатяване чрез нападения над кораби. Тези грабежи нерядко се придружавали и с убийства. Без много да се замислят, много от обирджиите по планинските проходи също са умъртвявали пътниците или стопаните, след като преди това са ги ограбвали.

Нравите — според епохата. Днес, естествено, никой не гледа така лековато на човешкия живот. Ръката, която краде, почти никога не посяга към ножа.

„*Извършил съм десетки кражби, пет-шест пъти съм осъждан и лежал в затвора, но никога не съм посягал да бия или да убивам!* — едва ли не с гордост ми казваше стар мой пациент, известен рецидивист в ямболския квартал «Картона», — *С хиляди левове съм крал, ала на човек една драскотинка не съм причинявал!*“ И в това признание се съзира макар и песъчинка чест. Защото кражбата си е кражба — деяние гадно, отблъскващо, недопустимо за културния и здравомислещ човек. Ала все пак не може да се сравнява по социална тежест с убийството — най-тежкото престъпление.

След всичко това още по-странно изглежда деянието на една млада жена, решила да се сдобие със собствено жилище и дори с желан съпруг чрез... убийства.

Естествено, това не представлява явление. То е изключение в нашия динамичен живот. Причината да го разгледам тук е заради

творческата съобразителност и безукорния професионализъм, проявени от съдебния лекар.

Жената е хубава, дори пищна. Наскоро е навършила 35 години. Когато говори, в гласа ѝ се долавят нотки на кокетничене. Подчертано внимателна е със следователя, гледа го предано в очите.

Няма да ѝ се размине суровото възмездие, както и да хитрува: извършила е две предумишлени убийства...

Особено изобретателна е била при първото. То е от рода на така наречените „идеални“ престъпления: т.е. минало е неразкрито. Има и такива случаи.

Катя идва в столицата вече не в първа младост. Разведена е, на село не ѝ се харесва — решила е да става софиянка. Изкарва курсовете за ватмани, започва работа. Вози пътниците по трамваите и току се оглежда назад, към предните седалки — обикновено там седат по-възрастните столичани... Така успява да се запознае с човек, който спокойно може да ѝ бъде не само баща, а и дядо — 72-годишният Петров, чиновник-пенсионер, вдовец. Старецът е още жизнен, мераците не са го оставили... Не остава безучастен към игривите черни очички на хубавата ватманка. Осмелява се, окуражаван от блесналия ѝ поглед, да я покани на гости в апартамента си. Катя отива веднага. Едва не закрепнява от радост: точно за такъв е мечтала от детство — просторен, в центъра на столицата. И още след първите ласки, които старикът получава като дар небесен, му подхвърля идеята за женитба...

Петров не се колебае нито миг. Какво по-хубаво от това — да изживее остатъка от дните си в обятията на тази гореща женичка? Нищо, че може да му бъде и внучка...

Менделсоновият марш още не е отзвучал и Катя започва да крои планове как... да стане вдовица. И измисля „идеалния“ вариант.

Остават три дни до Нова година. Ватманката лежи в спалнята на стария сладострастник-младоженец. Гали го. Шепти:

— Искаш ли да си поиграем на една игра от моя край?

— Готово, сладурче! — светват похотливо очичките на Петров.

— Само че облечи пижамата си. Така. Сега дай да завържа ръцете ти отзад с това въженце. Така. Стяга ли те? Нищо, ще потърпиш, то е за хубаво. После ти ще ме вържеш. А сега затвори очи...

Петров послушно притваря клепачи. За да не ги отвори никога вече. Катя хвърля върху лицето му дебелия хавлиен кърп, която предварително е сложила до себе си и я притиска с все сили. Напразно рита с крака задушаваният човек — ръцете му са здраво вързани отзад, не може да се отбранява. Две-три минути — и дробовете спират да се разгъват, сърцето — да тупти... Само след половин час — развързала въженцето, оправила всичко наоколо, Катя излиза, с малка пътна чанта в ръка — от апартамента, където е довела смъртта.

На връх Нова година, в разгара на празненството, ватманката отива у едни свои близки. Известява гръмко: *„Идвам направо от село. Нося ви пържолите и вино. Първо дойдох тук, защото сте ми земляци, после вие ще ми дойдете на гости!“* Изяждат пържолите, пресушават дамаджанката и на разсъмване отиват у Катини за утрешното кафе. Катя влиза спокойно, насочва се към кухнята. А приятелката ѝ, надникнала в спалнята, вече пици:

— Върте има мъртвец! Катя, мъжът ти е умрял!

Минали са четири дни от убийството. Съдебният лекар не може да открие точковидните кръвоизливи по склерата, които се получават при задушаване: те са изчезнали. Разбира се, ръцете на Петров, развързани веднага след „играта“, сега лежат спокойно до тялото и не дават никакви съмнения за насилие. „Внезапна смърт“ — това е заключението на лекаря. Всеки би завидял на подобен житейски край — дошъл „без мъки“, по време на „сън“, вследствие сърдечен блок, най-вероятно. Единствена Катя знае причината. Цялото същество на вдовицата пее от радост: всичко е минало благополучно за нея. Вече е собственичка на огромен апартамент, напълно обзаведен, в центъра на София. И наследничка на немалка сума пари...

Започва да живее несмушавана дори от собствената си съвест, на широка нога. Няма развлечения, които да не са ѝ достъпни. „Снабдява“ се и с двама любовници — един неин колега, разведен, както и съседа ѝ от апартамента на горния етаж. Час след като единият си е отишъл, идва другият... Съвременната „Клеопатра“ си набелязва нова, не помалко дръзка цел: да се омъжи за съседа. Но той е женен, а намерения да се развежда заради нея няма. Разрешението според веднъж успялата убийца е... „много просто“: ново убийство... Не на чаровния любовник, естествено, а на съпругата му...

Една зимна привечер в районното управление на МВР звънват разтревожени хора. На стълбището на техния блок лежи умряла жена. Оперативната група тръгва веднага. С тях е и съдебният лекар.

Жената наистина се е проснала върху стъпалата на третия етаж. Облечена е като за разходка, елегантно. На устата ѝ е избила пяна, устните са разядени от корозивно вещество. Пръски от него личат по лицето ѝ — кожата там е разязвена. Кичурче коси остава в ръката на медика, когато повдига главата — чак до там е пръснал химикалът. Още тук той отхвърля тезата за самоубийство — самоубиецът няма да се полива със сярната киселина, а ще я пие бързо, напористо, за да умре час по-скоро, с по-малко мъки. Освен това никой още не е виждал празнично облечен човек, решил да слага край на живота си. Смъртта на тази жена е настъпила явно съвсем наскоро — трупът не е вкочанял, въпреки хладното време (за това са нужни поне 4 часа).

Получил заключенията на съдебния лекар, оперативния работник веднага тръгва по апартаментите на етаж. След 45 минути спира да търси: убиецът е намерен! Или по-право — убийцата.

Ватманката трепери от ужас. Упорито отрича обвинението. Но всичко е толкова ясно: изгорените от киселина покривка, перде, мокет. И собствените ѝ пръсти, също разядени.

Признава...

След като решила да унищожи нищо неподозиращата си „съперница“, Катя посветила в намеренията си своя колега-любовник. Имало е защо — предвидила е, че сама няма да може да се справи с едрата съседка. Както и очаквала, ватманът отначало се отдръпнал: „Защо?“. „Защото постоянно ме обижда, затова! — «аргументирала» се Катя. — И ти, ако истински ме обичаш, ще ми помогнеш. Откажеш ли ми — да не съм те видяла повече тук. Страхливи мъже аз не познавам.“

Усуквал, въртял, накрая се съгласил да ѝ „помага“ в пъкленото дело. И още същата седмица (докато е още „топъл“ и не се е разколебал), властната и жестока ватманка пристъпила към изпълнението на своята „задача“.

Знаела, че съседката ѝ в неделния следобед обикновено излизала. Дебнела я през шпионката. Когато я видяла по стъпалата, отворила вратата и я поканила „да изпият една бира“ с приятеля ѝ. Имала и „повод“: скоро ще се женят...

Нищо неподозиращата жена влязла в апартамента. Казала, че бърза, дори не си съблякла мантията. Сигурно се учудила, че ѝ предлагат бирата в шише, а не в чаша, но го надигнала да пие в чест на бъдещите „младоженци“. Още с първата глътка се задавила — всепрояждащата сярна киселина тутакси изгорила хранопровода. Хвърлила бутилката, скочила да бяга. Ватманът (той предварително — според начертания план — бил застанал зад нея) извил назад ръцете ѝ. Катя се опитала да втикне бутилката в устата на жертвата си, но тя силно въртяла глава, не поела повече и капка (затова пък била опръскана обилно не само косата ѝ, но и околните вещи, и пръстите на убийцата...) Разбрала, че първоначалният проект пропада, Катя възприела „резервния вариант“, затикнала лицето ѝ със същата хавлиена кърпа, с която задушила Петров преди една година. Удържана от яките ръце на ватмана, а и по начало омаломощена от изгарянето с киселината, жената набързо издъхнала...

След кратко проучване на движението във входа, извели трупа навън и го проснали два етажа по-надолу. Ватманът отишъл на работа (два часа по-късно, карайки несъсредоточено трамвая, прегазил човек. Явно толкова е бил разстроен от случилото се преди малко, че първоначално не забелязал жертвата си и я влачил цял километър по релсовото трасе...), Катя останала в къщи, чудейки се как най-бързо да излекува разядената кожа на пръстите си. Докато оперативният работник прекъснал размишленията ѝ...

Това е историята на хубавата ватманка, решила чрез убийства да завладее и столицата, и мъжките сърца... Две невинни жертви заплатили своето лековерие с живота си. Но кой, наистина, би подозирал, че зад стегнатия бюст тупти толкова жестоко сърце?

И ако не е била прозорливостта на съдебния лекар, дали жертвите ѝ е нямало да станат повече?...

Забравихме я тази дума милосърдие, срамуваме се от нея. Някой да я е срещал по средствата за масова информация? Изчезнаха и други подобни думи: доброта, състрадателност, милост, благодушие. Назовахме старите милосърдни сестри строго, почти научно „медицински“. Нищо, че така звучи някак недостъпно, държи те на разстояние. Но „милосърдни“ — що за „архаизъм“?

Наскоро четох някаква проблемна кореспонденция с въпиющото заглавие „Милост за стадата!“. Ставаше въпрос за овцете на някакъв АПК, които страдали от недостиг на фураж и кошари. Въпросът безспорно е важен. Другаде призовавах за милост към езеро, силно замърсено от близкия нефтохимически завод. И това, разбира се, е тревожно. Но никъде не съм чел (нито — чул) някои да извика страстно: „Милост за човека!“. В уважавано наше издание наскоро отказаха да приемат мой очерк за работник, изтръгнал от смъртта изпаднало в безсъзнание непознато момиче (ударено от ток). Предлагах текста с надслов „Човечност“. Отговориха ми авторитетно, че вече не поддържали тази рубрика — намирали я за остаряла, ненужна...

Човечността — нали тя ни отличава от животните?...

Ако я изтръгнем от душите си — ще стане страшно...

Ще стане страшно! Недопустимо е да бъдем сурови към себеподобния, към ближния (както го наричат в светите писания) човек, да сме безразлични към неговата участ, да не го съжаляваме, когато е попаднал в тежко положение, да не сме готови да му се притечем на помощ, след като има нужда от нея, когато страда или загива. Не става въпрос за това, че един ден щяло да се „връща“ за проявено бездушие — това са предразсъдъци, мистика. Ние не вярваме в пренагласяването на съдбата в зависимост от житейското ни поведение. Задгробен живот — знаем — няма. Но взаимопомощта, милосърдието, добротата, душевното благородство (не християнщината!) трябва да ни бъдат внушавани, насаждани в съзнанието от най-ранна възраст: в семейството, в училището, в обществото, в организациите.

Иначе, ако я няма човешината, какво друго ще ни остане? Имотът, парите, служебното положение? Никой няма да ги помни, когато си отидем от света — те са преходни, тленни.

Достойна за почит и възхищение е единствено **ЧОВЕЧНОСТТА!**

Издание:

Тотко Найденов. Съдебните лекари разказват

Първо издание

Рецензент: проф. Иван Попвасилев

Редактор: Атанас Атанасов

Художник: Петър Добрев

Художествен редактор: Пенчо Мутафчиев

Технически редактор: Румяна Браянова

Коректор: Светомир Таков

Дадена за набор: април 1987 г.

Подписана за печат: юли 1987 г.

Излязла от печат: юли 1987 г.

Печатни коли: 8

Издателски коли: 5,18

УИК: 4,92

Формат: 70/100/32

Тираж: 29 200

Код: 27 9536122211/5506-3-87

Поръчка №286

ДП „Д. Найденов“ — гр. Велико Търново

Издателство на Отечествения фронт

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.